

William Shakespeare
TITUS ANDRONIKUS
Přeložil Dr. J. Čejka

Osoby.

Saturninus, syn posledního císaře římského.
Bassianus, Saturninův bratr.
Titus Andronikus, urozený Říman.
Markus Andronikus, Titův bratr.
Lucius, >
Quintus, >
Martius, >
Mutius, > synové Tita Andronika.
Mladý Lucius, synáček Luciův.
Publius, syn Marka Andronika.
Aemilius, urozený Říman.
Alarbus, >
Demetrius, >
Chiron, > synové královny Tamory.
Aaron, mouřenín.
Setník, Tribun, Posel a Sedlák; Římané.
Gothové a Římané.
Tamora, královna Gothův.
Lavinia, dcera Tita Andronika.
Kojná, a černé **Dítě.**
Příbuzní Titovi, senatorové, tribunové, úředníci, vojsko a komonstvo.

Scena: Řím a okolní krajina.

Jednání první.

Výjev první.

Řím.

Hlahol trub. Tribunové a senatorové vejdou na balkon; pak vystoupí Saturninus se svou družinou jedněmi dveřmi, druhými Bassianus a jeho přívrženci s bubny a korouhve.

Saturninus. Ochránci práva mého, vzácní páni, zastaňte spravedlivou věc mou zbraní; a krajané, rozmilí druhové, bojujte mečem o mé nástupnictví. Jsemť jeho prvorozenec, jenž v Římě císařský posléz nosil diadem: oživte ve mně otcovské hodnosti, a zlehčením netrapte mé mladosti.

Bassianus. Vy Římané a druzi, příznivcové a stoupenci dobrého práva mého, byl-liť kdy Bassianus, syn Caesarův, pochoten zrakům královského Říma, osadte přístup ten ke kapitolu, a nedovolte necti přikročit ke trůnu císařův, jenž zasvěcen je cnosti, spravednosti, mírnosti, a šlechtnosti: nýbrž hleďte raděj, by pouze volbou zásluha se stkvěla; i ved'te zápas o svobodu vůle.

Markus Andronikus vystoupí nahoře s korunou.

Markus. Vy princové, jež strannictvím a družstvem o císařství a vládu ctižádostně se snažíte, poslyšte že lid římský, při němž my stojíme co zvláštní strana, ve volbě na trůn říše jednohlasně Andronika povýšil, přijmím Pia, pro mnoho velkých jeho zásluh o Řím: muž šlechtnější, vojín udatnější vnitř hradeb města podnes nežije. Senát jej nazpět domů povolal ze kruté války s Gothy barsbarskými, kde s svými syny, nepřátelům pro strach,

ujařmil národ mocný, zbrani zvyklý. Již tomu deset let, co ponejprv se Říma ujal, mečem trestaje nepřátel zpupnost: pětkrát do Říma se vrátil krvácej, na marách udatné syny nesa z bojiště; teď posléz, plnem slavným obklopen, vrací se k Římu ctný Andronikus, slovutný Titus, v květu rekovství. My prosíme, – pro slávu jména toho, kdo důstojným má býti nástupcem, po právě kapitolu a senatu, jež ctíte a jemuž se kořit chcete, – odstupte stranou, moc svou zmenšete: rozpusťte vrstevníky, a prokažte svou hodnost v pokoji a pokoře, jak žadatelům náleží.

Saturninus. Jak pěkně řeč tribunova mysl mou ukájí!

Bassianus. Marku Androniku, tak důvěřím se tvé neporušené upřímnosti, tak ctím a miluji tě, i tvůj rod, drahého bratra Tita s jeho syny, a ji, před níž se z celé mysly klaním, Lavinii rozkošnou, ozdabu Říma, že milované druhy rozpouštím; a věc svou odevzdávám přízni lidu i mého štěstí, klada ji na váhy.

Stoupenci Bassianovi odejdou.

Saturninus. Vám, druzi, jež jste za mé právo stáli, všem děkuji, as tím vás propouštím; a lásce otčiny a přízni její sám sebe i svou žádost poroučím.

Stoupenci Saturninovi odejdou.

Buď, Říme, tak mi práv a milosten, jak já jsem v důvěře ti nakloněn. – Otevřete brány, pusťte mě tam.

Bassianus. I mne, tribun, soka skromného. *Odejdou nahoru do senátního domu.*

Výjev druhý.

Tam též.

Vejde Setník, a jiní.

Setník. Odstupte, Římané! Andronikus, vzor cnosti, z římských reků nejlepším, pln zdaru ve válkách, kde bojoval, navrátil v slávě se a štěstí z kraje, kde nepřátelům Říma mečem svým vykázal meze, pod jařmo je skloniv.

Hlahol bubnů a trub. Dva synové Tita Andronika vejdou. Za nima nesou dva muži rakev s černým přikrovem; pak vejdou jiní dva synové. Po nich Titus Andronikus; potom Tamora, Alarbus, Chiron, Demetrius, Aaron, a ostatní Gothové v zajetí; vojsko a lid následuje. Rakev se postaví na zem, a Titus mluví.

Titus. Zdar tobě, Říme, vítězný v tvém smutku! Hle! jak se loď, když složila své břímě, do portu vrací s drahým nákladem, kde kotvici ponejprv vyzdvihla: Andronikus přichází laurem věnčen, by v slzách opět vítal otčinu, to v slzách radosti, že Řím zas vidí. Ty mocný kapitolu ochránce,¹⁾ buď přízniv obřadům zamýšleným! Římané, z pětmecítma statných synů, na počet půl jich, jež měl Priamus, tu vize bídné zbytky, živé, mrtvé! Řím ať živoucím láskou odmění; těm, které k poslednímu domovu

přináším, pohřbením u jejich dědů.
Zde přejí Gothové meč dát do pošvy.
Proč, Tite, nelaskav, bez péče o své,
necháváš vlastní syny nepohřbené
vzdy toulat se po děsných břehách Styxu? – ²⁾
Odstupte s cesty, ať je k bratrům složím.

Hrobka se otevře.

Dle zvyku mrtvých vítejte se mlčky,
a spěte v pokoji, umřevše pro vlast!
Posvátná schránko mojich radostí,
líbezný byte šlechetství a cnosti,
co synů mojich v lůně svém chováš,
a žádného mi zpět víc nevydáš!

Lucius. Ponech nám z Gothů vězně nejhrdšího,
ať můžem oudy utnout, tělo v oběť
ad manes fratrum na hranici spálit,
před pozemským žalářem kostí jejich;
by stínové nebyli bez pokoje,
nás přízraky na světě neděsily.

Titus. Dám vám ho, nejlepšího ze všech živých,
neblahé královny prvorozence.

Tamora. Ustaňte, římsí bratři! – Reku vlídný,
vítězný Tite, zžel se tobě slzí,
jež matka lije v strasti pro syna:
tvoji-li synové ti drazi byli,
ó pomni, že syn můj i mně jest milý.
Což nestačí, že's do Říma nás přived',
okrášlit svého návratu triumfy,
zajatce tvé i jařma římského;
musíš mé syny na trzích dát vraždit,
že byli hrdinní pro spásu vlasti?
Když pro stát a pro krále bojovat
tvým bylo za povinnost, jest i mým.
Nezprzni, Tite, hrobu svého krví:
chceš povahou se k bohům přiblížit?
přiblíž se k nim pak milosrdenstvím:
znak šlechetství je přívětivá milost;
trojslavný Tite, chraň prvorozence.

Titus. Odpusťte, kněžno, mějte strpení.
Zde stojí bratři těch, jež viděl Goth
živé, i mrtvé; oni volají
o žertvu svatě za pobité bratry:
váš syn k ní určen jest, a musí umřít,
by smířil žalné duchy zesnulých.

Lucius. Pryč s ním! a rychle oheň zapalte;
ať meče naše na hranici z dřev
mu oudy sekou, až je plamen ztráví.

Lucius, Quintus, Martius, a Mutius odejdou s Alarbem.

Tamora. Ó krutá, bohaprázna pobožnost!

Chiron. Zda byla Scythie kdy tak barbarská?

Demetrius. Ctižádost Říma nestav proti Scythii.

Alarbus vejde v mír, nám živým však
jest bát se hrozeb oka Titova.
Stůj, kněžno, zmužile; přec ale doufej,
že bohové, jež Trojskou královnu
v čas ozbrojili k pomstě přetrpké
na thráckém ukrutníku v jeho stanu, ³⁾
přát budou Tamoře, královně Gothův,
(když Goth byl Gothem, královnou Tamora)
mstít na nepřátelích krvavé hříchy.

Lucius, Quintus, Martius, a Mutius přijdou zpět s krvavými meči.

Lucius. Hled' otče, pane náš, jak římský obřad
jsme konali. Alarbus rozsekán,
a z útrov plamen obětní se živí,
vzduch voní dýmem, jako kadidlem.
Nic nezbyvá, leč bratry pochovat,
a přivítat je v Římě s hlučným rykem.

Titus. Tak staň se; od Andronika to budiž
s jich dušemi poslední loučení.

Při zvuku trub kladou se rakve do hrobu.

Tu ležte v pokoji a slávě, syni;
zde spěte Říma rekové ochotní,
před změnou světských nehod bezpečni!
Tu zrada nečihá, nedme se závist;
jed kletý neroste; tu není bouře,
ni hluku, jen odvěčný sen a ticho.
Tu ležte v pokoji a slávě, syni!

Lavinia vejde.

Lavinia. Žij dlouho v pokoji a ve cti, Tite;
žij slavně, otče můj a pane drahý.
Na tomto hrobě slzy povinné
přináším bratrům mojim za tryznu:
a klečíc před tebou zem kropím slzou
radosti za tvůj návrat do Říma.
Ó! žehnej mně tvou rukou vítěznou;
nejlepší Římané zdar její slaví.

Titus. Aj, Říme, laskavost tvá dochovala
mi stáří posilu, mé srdce zblážit! –
Lavinio žij; a přežij otcův věk,
i slávy věčnost, cnosti tvoji v děk!

Vejde Markus Andronikus, Bassianus a jiní.

Markus. Ať dlouho žije Titus, bratr milý,
líbezný zrakům Říma vítězitel!

Titus. Tribune, bratře Marku, přijmi díky.

Markus. Vítejte, synovci, ze šťastných válek,
vy na živě, i vy co slavně spíte.
Vás, urozenci, stihl rovný los,
kteří jste pro vlast meče tasili;
však jistější triumf je pohřební
zde tato slavnost, ježto dychtila
po tom, co Solon blažeností zval, ⁴⁾
a vítězství nad losem v loži čestném. –
Tite Androniku, lid římský, jemuž
jsi vždy byl pravým přítelem, posílá
ti po mně, tribunu a zpravci svém,
plášť tento barvy bílé bez skvrny,
a zve tě k volbě na trůn císařský
se syny po zemřelém mocnáři.
Buď *candidatus*, a oděj se jím,
bys Římu bezhlavému k hlavě pomoh'.

Titus. Tak slavné tělo žádá lepší hlavy,
než která slabostí a stářím klesá.
Proč na se brát ten šat, vám nesnáž činit?
Mám dnes být volen s jásosem, a zítra
se vlády vzdát, odřící života,
a všem vám novou práci způsobit? –
Čtyřicet let jsem, Římě, byl tvůj vojín,
a řady národní jsem šťastně vedl,
jeden a dvacet synů udatných
jsem pochoval, rytíře z bojiště,
jež smrtí hrdinskou ve zbroji padli,
hájíce práva drahé otčiny.
Podejte stáří mému čestnou berlu,
ne ale žezlo, aby světem vládl:
to držel pevně, kdo je posléz držel.

Markus. Ty vlády dojdeš, Tite, žádej jí.

Saturninus. Tribune hrdopýšný, jak to víš?

Titus. Měj strpení jen, kníže Saturnine.

Saturninus. Po právě, Římané, mi učíňte. –

Vytaste meče, dřív jich neschovejte,
až bude Saturninus císařem. –
Androniku, jdi raděj do pekla,
než abys z lásky národa mne loupil.

Lucius. Ty hrdý Saturnine, zkázce dobra,
jež tobě velkodušný Titus přeje!

Titus. Spokoj se, kníže: já ti srdce lidu

navrátím, odvedu je sobě samým.

Bassianus. Andoniku, tvým pochlebňákem nejsem, však cítím tě, a chci do smrti tak činit: mou stranu-li svým družstvem zmocníš, budu ti nejvyšš zavděčen; a díky mužům ušlechtilým jsou čestnou odměnou.

Titus. Vy římstí občané, a tribunové, za vaše hlasy při volbě vás prosím: svěříte z lásky je Androniku?

Tribun. Pro vděčnost k dobrému Androniku, a k oslavě šťastného návratu, lid přijme koho on mu navrhne.

Titus. Jsem vděčen vám, tribunové, a prosím, by volen byl syn císařův nejstarší, princ Saturninus, jehož cností, doufám, že svítit budou na Řím, jako na zem blesek Titanův, by spravedlnost v státu uzrála: chcete-li, jak radím, volit, podejte jemu korunu v ta slova – „Ať dlouhá léta žije císař náš!“

Markus. My hlasem svým, i schválením všech stran, jak páni, tak i lidi, za císaře volíme prince Saturnina, řkouce, – „Ať dlouhá léta žije císař Saturninus!“
Dlouhé troubení.

Saturninus. Tite Androniku, za prokázanou nám přízeň dnes při volbě naší vzdávám ti díky podle zásluh tvých, a chci tvou přívětivost skutky odměnit: hned na začátku, Tite, abych povznes' i jméno tvé i slavnou rodinu, volím Laviniu za svou císařovnu, vládařku Říma, paní mého srdce, a v svatém Pantheonu s ní se oddám. Mluv, Androniku, zda jsi tomu rád?

Titus. Jsem, drahý pane; a ten sňatek kladu si s velkou čest od vaší milosti: a zde, před okem Říma, Saturninu, – králi a veliteli naší říše, celého světa pánu, – obětují můj meč, můj vůz, i moje zajaté; vše dary důstojné římského vládce: rač přijmout je za tribun povinný, mé slávy znaky, jež k tvým nohoum kladu.

Saturninus. Měj díky, Tite, otče mého žití! Jak v tobě pyšním se, i v darech tvých, má zvědět Řím; a s paměti-li ztratím jen nejmenší tvých nevýslovných zásluh, pak, Římané, též věrnost ke mně ztratíte.

Titus (*k Tamore*). Teď, kněžno, zajatou jste císaře; on z úcty k stavu vašemu šlechtně nakládat bude s vámi se všemi.

Saturninus. Pleť ženy té je krásná; věřte mi, že, moha volit, volil bych jen ji. – Vyjasni, pěkná paní, mračnou tvář: ač války los tvůj pohled proměnil, do Říma nepřicházíš k potupě: my chceme ve všem chovat tě co kněžnu. Mým slovům věřte; nedejte by hněv utískal naději: vás, kněžno, těší, kdo vznést vás může nad královnu gothskou. – Lavinio, není vám to k nelibosti?

Lavinia. Ne, pane můj; pravá urozenost jen dí tak, a knížecí zdvořilost.

Saturninus. Měj díky, milá. – Pojďme, Římané. Bez výplaty propouštím zajaté: hlásejte čest mou troubami a bubny.

Bassianus. Dovolte, Tite, panna ta jest má.
Chopí se Lavinie.

Titus. Jak, kníže? Mluvíte snad opravdu?

Bassianus. Ba mluvím Tite; a jsem odhodlán, stát na svém právě v jeho platnosti.

Markus. *Suum cuique* dí nám římské právo: a princ dle práva jen se k svému hlásí.

Lucius. A bude vždy se hlásit, živ jsem Lucius.

Titus. Pryč, zrádcové! Kde stráž je císařská? Toť zrada, pane! Unáší Laviniu.

Saturninus. Kdo ji unáší?

Bassianus. Kdo své právo zná, když nevěstu před světem ukrývá.

Markus a Bassianus odejdou s Laviniou.

Mutius. Přispějte, bratři, by ji odnest moh', já budu mečem bránu tuto hájit.

Lucius, Quintus, a Martius odejdou.

Titus. Jen za mnou, pane, hned ji zase vrátím.

Mutius. Zde není průchodu.

Titus. Jak, bídný chlapče! Mně v Římě cestu zavřít?

Titus zabije Mutia.

Mutius. Pomoz, Lucie!

Lucius přijde zpět.

Lucius. Můj otče, nespravedlivě jednáte, ba hůř; zavraždív syna v křivém sváru.

Titus. Ty ani on, vy nejste syny mými: tak by mne syn můj nikdy neznectil. Vrať nazpět císaři Laviniu, zrádce.

Lucius. Jen mrtvou, chcete-li; ne za ženu, jež zákonně jinému slíbena.

Odejde.

Saturninus. Nech, Tite; císař si jí neřádá, jí ani tebe, nikoho z tvé krve: kdo jednou mi se rouhá, chci mu věřit; ne tobě, ni tvým zrádným hrdým synům, vespolně spiklým k mému zahanbení. Nemoh' za blázna sloužit jiný v Římě, leč Saturnin? Androniku, tvé skutky se pěkně snášejí s honosným slovem, řka, že jsem trůn z tvé ruky vyžebal.⁵⁾

Titus. Ó hrůzo! jaká řeč to hanlivá?

Saturninus. Aj jdi si; jdi, to tělo vrtkavé přej tomu, kdo svým mečem za ni máchal. Tak sobě získáš statečného zetě; jenž hoden, by s tvým rodem nekázným se spolčil, tropě rvačky v státu římském.

Titus. Co díš, jsou břitvy do živého srdce.

Saturninus. Líbezná Tamoro, královno Gothů, jež leskem, jako hrdá Phoebe nymfy, porážíš všecky římské pěkníčky, milá-li tobě náhlost volby mé, hled', Tamoro, chci mít tě nevěstou, a vyvolit za císařovnu v Římě. Mluv, kněžno, schvaluješ-li vůli mou? Zde ke všem římským bohům přísahám, – když kněz a svatá voda na blízce, a svíce jasně planou, k obřadům vše pohotově Hymenaeovým, – že nepozdravím římské ulice, nevstoupím do paláce dřív, až odtud nevěstu snoubenou si povedu.

Tamora. A zde, v tvář nebes, k Římu přísahám, královna gothská, když ji Saturnin povýší, bude služkou jeho přání, líbeznou kojnou, matkou jeho mládí.

Saturninus. Vstup, sličná královno, do Pantheonu: – provod'te, páni, svého císaře a milovanou jeho nevěstu, pro Saturnina s nebe poslanou, jež moudrostí přemohlo osud její.

Tam dokonáme obřad svatební.

Saturninus s družinou; Tamora a její synové, Aaron a Gothové odejdou.

Titus. Mne nepobízí, bych šel za nevěstou.

Kdy, Tite, kráčival jsi samotou,
tak znectěn, tak popouzen křivdami?

Markus, Lucius, Quintus, a Martius přijdou zpět.

Markus. Ó, Tite, hleď! Ó, hleď co's učinil!

V zlém sporu syna ctného jsi zabil.

Titus. Tribune nemoudrý, můj syn to nebyl,

ni ty, ni oni, co se k činu spikli,
jenž zhanbil celou naši rodinu:
nehodný bratře, a nehodní syni!

Lucius. Jen dovol, by byl slušně pochován:

jen pochovat nech Mutia k jeho bratrům.

Titus. Pryč, zrádci! v tomto hrobě nesmí ležet.

Již pět set roků stál týž monument,
ježž jsem dal nákladně zas obnovit:
zde bojovník jen, a kdo Římu sloužil,
oslavně spí; ne v sporu bídně zbitý.
Položte jej kde můžete, zde ne.

Markus. To jeví bohaprázdnost vaši, pane.

Za Mutia synovce prosí co konal:
on musí u bratrů být pochován.

Quintus, Martius. A bude, sice všichni za ním půjdem.

Titus. A bude! Který zlosyn děl to slovo?

Quintus. Ten, kdo je vsudy zastat chce, jen zde ne.

Titus. Myslíte pohřbit jej mně na příkor?

Markus. Ne, drahý Tite; my jen prosíme,
bys Mutia odvinil a pochoval.

Titus. Ty, Marku, též jsi udeřil v můj chochol,
a s těmi chlapeč čest mou poranil.⁶⁾

vy jste mi vespolek nepřítel;
netrapte mne, a jděte s pokojem.

Martius. On není sám svůj: pojďme od něho.

Quintus. Já ne, až Mutiovy kosti pohřbím.

Markus a synové Titovi kleknou.

Markus. Můj bratře, příroda tím jménem prosí.

Quintus. Můj otče, příroda tím jménem mluví.

Titus. Ty nemluv dál, k úspěchu ostatním.

Markus. Slovítný Tite, víc než půl mé duše, –

Lucius. Můj otče, všech nás podstato a duše, –

Markus. Přej bratru Markovi synovce svého
v příbytku cnosti tuto uložit,
jenž umřel za svou čest a za Lavinii.

Ty's Říman, nebuď tedy barbarem:
od Řeků Ajax s rozmyslem byl pohřben,
ač samovrah, a moudrý syn Laertův⁷⁾
za jeho pohřeb prosil srdečně.

Nedej by Mutius, potěšení tvoje,
vchod našel zavřený.

Titus. Vstaň, Marku, vstaň. –

Co živ dne horšího jsem nespátřil,
být znectěn od svých vlastních synů v Římě! –
Nuž, pohřbete ho, mne však vedlé něho.

Mutius kladen do hrobu.

Lucius. Zde, milý, slož své kosti u přátel,
až hrob tvůj slavoznaky okrášlíme.

Všichni. Neoplakávej nikdo Mutia;

kdo pro cnost umřel, slavný život má.

Markus. Než, – abychom myšlénkám smutným ušli, –
proč to, že lestná Gothův královna
je povýšena v Římě z nenadání?

Titus. Proč, nevím Marku, jen že tomu tak;

zda z úmyslu, či nic, je bohům známo.
Není-liž muži povinna, jenž z dálky
k velkému štěstí ji sem přivedl?
Ba jest, a šlechetně mu odmění.

Troubení. Z jedněch dveří vystoupí Saturninus s

**komonstvem; Tamora, Demetrius, Chiron, a Aaron z
druhých; Bassianus, Lavinia a jiní.**

Saturninus. Nu, Bassiane, vy jste sázku vyhrál:

potěš vás bůh se švárnou nevěstou.

Bassianus. Vás také, pane, s vaší. Více nedím,
míň nepřeju; s tím beru odpuštění.

Saturninus. Prorádce, zákon zná-li Řím, já moc svou,
ty s celou rotou opykáš tu loupež.

Bassianus. Vy loupeží to zvete, sáhnout k svému,
k milence zaslíbené, teď mé choti?

Však nech ať zákon římský rozhodne;
já mezi tím jsem pánem svého jmění.

Saturninus. Je dobře; krátce s námi mluvíte,
budem-li živi, ostře odpovíme.

Bassianus. Můj pane, co jsem spáchal, za to musím
jak možná dosti činit, třeba hrdlem.

To jediné však vaše Milost věz:
pro všechny závazky, jež k Římu chovám,
zde tento urozený šlechtic Titus
je na své pověsti a na cti zlehčen;
on, aby vybavil Lavinii,

svou rukou zabil nejmladšího syna,
jen z horlivosti k vám, rozlícen hněvem
pro odpor tu, kde z dobré vůle dával.

A protož, Saturnine, přijměte
jej na milost, neb ve všech věcech jednal
co otec vždy a přítel váš i Říma.

Titus. Mých činů, Bassiane, nezastávej:

ty s oněmi tam na cti jsi mě zlehčil.
Ať Řím a spravedlivé nebe soudí,
jak ctil a miloval jsem Saturnina.

Tamora. Můj drahý pane, Tamora-li byla
kdy lahodou tvých zraků královských,
nu slyš mou prosbu za vše bez rozdílu;
a odpusť k slovům mým co minulo.

Saturninus. Jak, kněžno! veřejně jsa znectěn, mám
snad toho mrzce nechat bez pomsty?

Tamora. Ne, pane: Říma bohové nedejte,
bych byla původem neúcty vaší!

Než směle si to beru na svou čest,
že dobrý Titus ve všem nevinnou,
jenž v nepokrytém hněvu bol svůj jeví.
Mně kvůli milostivě k němu hleďte;
netraťte přitele jen z podezření,

a nermuťte mu srdce mračným okem. –
(Tajně k Saturninu) Můj pane, poslechni již, udobři se,

a zataj všechnu strast a nevoli:
jsa od nedávna teprv na trůn zdvižen;
by snad se lid, i s panstvem, k Titovi
po dobrém uvážení nepřidružil,
a tebe neopustil pro nevděk,
jenž v Římě platí za hřích ohyzdný.

Nakloň se k prosbám mým, a nech mne jednat.

Den přijde, že je všechny pobiju,
i rod i celé přívrženstvo zhubím,
ty zrádné syny s otcem krutým, jehož
jsem prosila za život miláčka;
ať znají hřích, když klečíc králová
na trhu daro o milost žebra.

(Nahlas) Pojď, pojď, můj vládce; – pojď Androniku; –
pozdvihni starce, zvesel jeho srdce,
jež v bouři zlostných mraků tvých umírá.

Saturninus. Vstaň, Tite: císařovna zvítězila.

Titus. Tvé milosti, i její, vzdávám díky.

Ta řeč, ten zrak mně nové žití vlévá.

Tamora. Já teď jsem, Tite, Římu vtělena,
a za Římanku šťastně přijata,
i musím císaři k dobrému radit.

Androniku, ať všechen spor dnes umře; –

a moje čest to budiž, rozmilý,
že jsem vás usmířila s přátely. –
Za vás jsem dala, kníže Bassiane,
záslibné slovo svoje císaři,
že chcete měkčí být a podajný. –
Bez strachu, pánové, – též vy, Lavinio. –
K mé radě skloňte všichni kolena,
a prostě císaře za jeho milost.

Lucius. Tak činíme; a přísaháme k nebi,
a jeho Výsosti, že co se stalo,
vše pokud možná pokojně jsme vedli
pro vlastní, a pro sestry naší čest.

Markus. I já se zavazuji v tom ctí svou.

Saturninus. Pryč, nechte řeči: děl nás netrud' te. –

Tamora. Ne, ne, můj vládce, buďme přátelsky.
Tribun a synovci před tebou klečí:
ty nesmíš odepřít. Hleď nazpět, drahý.

Saturninus. Jen pro tebe, a tvého bratra, Marku,
a k prosbám milované Tamory
odpouštím jinochům zlé viny jejich.
Vstaň zhůru. – Ač jste nevládně, Lavinio,
mne opustila, našel jsem přec druží,
a slíbil jí tak jistě, jako smrt,
že nepůjdu co panic od kněze.

Můj dvůr-li dvě nevěsty uctít může,
zvu s přátely vás za hosta, Lavinio. –
Den dnešní buď den lásky,⁸⁾ Tamoro.

Titus. A zítra, jestli vaše Milost ráčí,
štvát se mnou pardala a jelena,
při hlasu fen a rohův dám vám *bon jour*.⁹⁾

Saturninus. Tak budiž, Tite, zatím přijmi díky.
Troubení. Všichni odejdou.

Jednání druhé.

Výjev první.

Tam též. Před palácem.

Vejde Aaron.

Aaron. Ted' vstoupá Tamora na vrch Olympu,
jsouc losům z rány; a vysoko sedí,
před hromobitím, blesku ohněm jista,
závisti bledé hrozbám nedostihlá.
Tak jako zlaté slunce jitro vítá,
a ozlativši moře paprsky
v jiskřícím voze zodiakem letí,
a vystrmělé hory přezírá;
tak rovněž Tamora.
Jejímu vtípu slouží světa sláva,
leká se cnost a koří hněvům jejím.
Zbroj srdce, Aarone, a mysl uprav,
bys za svou panovnicí vzhůru letěl,
až nejvýš k ní, kterou v triumfu dlouho
jsi vězil, spjatou lásky řetězem,
a kouzlem oka Aaronova pevně
upoutanou, než v Kavkaze Prometheus.
Pryč s oděvem otrockým, podlou myslí!
chci blyštět, perlami a zlatem svítit,
a novorozené vládaře sloužit.
Jí sloužit, řek' jsem? laskat chci se s kněžnou,
s tou božskou Semiramidou, sirenou
a nymfou, ježto vábí Saturnina,
by spatřila jak s Římem utone.
Hola! jaký to povyk?

Demetrius a Chiron *vejdou vadíce se.*

Demetrius. Chirone,
tvé mládí nemá vtípu, vtíp tvůj ostří
ni mravu, vtírat se kde já jsem vážen,
i snad, umíš-li soudit, milován.

Chiron. Demetrie, ty vždy jen hrdě pýcháš,
a chceš i ted' mne chloubnou řečí snížit.

Rok nebo dva, ten rozdíl neubírá
mně vnady, tobě štěstí nepřidává:
já jsem tak spůsobný a schopný jak ty,
bych přízně zasloužil milence slouže;
a mečem na tobě to prokážu
jak horoucně Laviniu miluju.

Aaron. He, kyje!¹⁰⁾ záletníci ruší pokoj.

Demetrius. Aj, chlapče, že ti matka, nerozvázně,
po boku zavěsila k tanci kord,
jsi celý potřeštěn, a krevným hrozíš?
Jdi, nech té laťky v pošvě lepěti,
až budeš umět jak bys jí měl vládnout.

Chiron. Zatím však malá moje obratnost
okáže dostatečně, co si troufám.

Demetrius. Panáčku, již tak opovázlivý?
Tasí meče.

Aaron. Hoj, pánové? Tu bliže císařského
palácu máte smělost meče tasit,
a taký svár veřejně pozdvihnout?
Známe' dobře původ celé této hádky:
nechtěl bych za milion zlata věc tu
učinít zjevnu oněm, jichž se týče;
ba za víc nechtěla by matka vaše
u dvora římského, té necti dojit.
Fuj, zbraně schovejte.

Demetrius. Já ne, až vetknu
do jeho prsou meč můj, a do hrdla
mu vrazím nazpět slova hanlivá,
jež tuto prones' k mému potupení.

Chiron. Jsem připraven a cele odhodlán,
zlořeký bázlivče; jazykem hřímáš,
však zbraní nedokážeš ničeho.

Aaron. Pryč odtud, pravím vám! Pro živé bohy,
jimž klanějí se Gothové bojovní,
ta malicherná sváda vše nás zhubí. –
Což nepovážíte jak nebezpečno
jest sahati na právo knížecí?

Je snad Lavinia tak lehkovážná,
neb Bassianus tak odrodilý,
že byste z lásky mohli sváry začít
bez odporu, i bez trestu a pomsty?
Paňátka, pozor! – zví-li císařovna
jak souhlasíte, zoškliví si hudbu.

Chiron. Necht' si to ona ví a celý svět:
Laviniu miluji nad celý svět.

Demetrius. Ty pískle, uť se menším zavděk brát:
Lavinia čeká na staršího bratra.

Aaron. Jste zmateni? či nevíte, jak v Římě
jsou divocí a netrpěliví,
že součastníka v lásce nesnesou?
Pravím vám, k hrdlu sobě saháte
tím úkladem.

Chiron. Tisíckrát, Aarone,
chci smrt podstoupit, milenku-li získám.

Aaron. Ji získat, jak?

Demetrius. Divíš se tomu snad?

Je žena, proto dá se namluvit;
je žena, proto dá se přemluvit;
a je Lavinia, milovat ji musíš.
Aj, brachu! v mlýně teče mnoho vody,
o které mlynář neví; také snadno
od načatého chleba skyvu krásti:
Buď Bassianus si bratr císaře,
Vulkanův znak již nosil leckdo lepší.¹¹⁾

Aaron (*stranou*). Ba tak dobrý, jak Saturninus sám.

Demetrius. Proč by pak zoufat měl, kdo umí dvořit
svou řečí, okem něžným, rukou štědrou?
Nezastřelil jsi častokráte srnku,
a nesklidil's jí pod nosem hajnému?

Aaron. Vám, tuším, by se též při jistém lovu dost dobře vedlo.

Chiron. Kdyby se povedlo.

Demetrius. Aarone, trefil's.

Aaron. Trefu vám přeju; byste nás netrápili povykem. Nu slyšte, slyšte, – máte-li pak rozum, vadit se proto? Budete se hněvat, když oba dobře pochodíte?

Chiron. Já ne.

Demetrius. Ni já, když budu jeden z nich.

Aaron. Fuj, shodněte se, oč se nesnadíte. Vás musí lest a politika dovest, kam mysl touží; stůjte jenom na svém, co po vůli se nedá dokázat, musíte mocí vykonat jak možná. Lukrecia, vězte, nebyla tak čista, jako Lavinia, poklad Bassianův. Rychlejší cestou, než je nudná túžba, musíme kráčet; stopu jsem už našel. Chystá se totiž v krátkce slavný hon; líbezné Římanky se k němu sejdou: po lese vedou cesty v širou dáli, i jsou tam mnohá osamělá místa, pro lup a lotrovství jak by je stvořil. Tam přilákejte roztomilou laňku a skolte násilně, ač nebude-li volna: tak, a ne jinak, naděje vám svitá. Teď pojďme; císařovny zbožný vtíp, ježž obětuje zlosynství a pomstě, má všeho známost mít, co snujeme; ona svou radou nástroje nám zostří, a nedá, abyste se spolu rvali, brž povznese vás na vrch přání vašich. Dvůr císařský se rovná domu Fámy, palác pln jazyků, očí a uší: les necítí, je hrozný, hluchý, němý; tam mluďte, kolte, hoši, o závod: tam paste se, před nebes okem skryti, a u Lavinie v bohatstvích hodujte.

Chiron. Tvá rada, muži, bázní nepáchne.

Demetrius. *Sit fas aut nefas*, až tu řeku najdu žár pohasit, to kouzlo nával zkrotit, *Per Styga, per manes vehor.*
Odejdou.

Výjev druhý.

Les.

Je slyšet rohy a štěkání psů. Vejde Titus Andronicus s lovci a j.; Markus, Lucius, Quintus a Martius.

Titus. Lov je už zhůru, ráno sivojasné, po luhách vůně, háj se zelená. Vyvřete laji zde, ať zaštěká, a zbudí císaře s líbeznou chotí, zvolte prince, loveckou zatrubte, až hluk se rozlehne po celém dvoru. Povinnost vaše, synové, buď se mnou bedlivě pozor dávat na císaře: já jsem byl této noci ve snách trápen, však ranní svit zas útěchu mi vdechnul.
Troubení na lesní rohy.

Vejde Saturninus, Tamora, Bassianus, Lavinia, Demetrius, Chiron, a komonstvo.

Titus. Přemnoho dobrých dnů Jasnosti vaší; vám, kněžno, též tolik a též tak dobrých. – Já slíbil, že vás po lovecku zbudím.

Saturninus. A vesele jste, páni, zatroubili, snad příliš raně novosnoubeným.

Bassianus. Lavinio, co díte?

Lavinia. Díím, že ne tak; já bděla již dvě hodiny, ba déle.

Saturninus. Na cestu tedy, koně sem a vozy, ať lov náš začne. – Uvidíte, kněžno, (*k Tamore*) teď římskou honbu.

Markus. Já mám psy, můj pane, ty vyštvou nejkruťšího pardala, a zlezou sebe vyšší předhoří.

Titus. A já mám koně, ty po zvěři leť kankoli, jak po pláni vlastovice.

Demetrius. S psem, Chirone, a koněm nelovíme, přec, doufám, švárnou laňku ulovíme.
Odejdou.

Výjev třetí.

Osamělé místo v lese.

Vejde Aaron nesa měsíc zлата.

Aaron. Kdo rozum má, myslil by, mně že schází, tu pod strom tolik zлата pochovat, a nebyt nikdy více jeho pánem. Kdo by tak pohrdlivě o mně soudil, věz, že to zлатo nástrahu mi skuje, z níž, chytře-li se povede, zrodí se nad míru výborný kus lotrovství: zde lež, zlatoušku, a kdo by chtěl brát
Ukřívá zлатo.

dar z truhly císařské, nedej mu spát.

Vejde Tamora.

Tamora. Rozmilý Aarone, proč smutně hledíš, když vůkol jedna rozkoš druhou stíhá? Na každém křoví ptactvo líbě zpívá; had zavitý si na výsluní hoví; v zeleném listí chladný vítr chvěje, a sype na zem stíny strakaté. V pochládku milém, Aarone, si sednem; co zatím echo štěbetné psy škádlí a rohů souzvuk křiklavě odráží, jak by dvě honby v jednom slyšet bylo, sedíce poslouchejme ryčný štěkot: a – po zápasu, v němž dle domnění se tehďáz s Didonou princ bludný kochal,¹²⁾ když na ně bouřka šťastně připadla, a tajná jeskyně je slonila, – vinouce paže kolem sebe, můžem po kratochvíli zlatým snům se oddat; a rohy, psi, a libopěvné ptactvo nám budou kolíbavou písní kojné, když své děťátko hejčká k uspání.

Aaron. Tvou žádostí, má kněžno, vládne Venus, nad mojí ale panuje Saturnus.¹³⁾ Co znamená mé oko v sloup stojící, má tichost, trudná těžkomyslnost? mých vlasů rouno vlnité, jež vstává jak pravý ještěr, když se rozplítá a strojí k nebláhemu užtknutí? To nejsou láskoslibná znamení: mým srdcem vládne pomsta, rukou smrt, do hlavy pere krev a mstyžádost. Slyš, Tamoro, mocnářko duše mé, jež neždá nebe lepšího, krom tvého, toť Bassianův osudný je den; dnes jeho Philomela jazyk ztratí:¹⁴⁾ nevinnost její vezmou v plen synové, a smyjou ruce v krvi Bassiana. List tento vidíš? prosím, přijmi jej, a dej ten zloukladný papír králi. – Neptej se dále; jdou nám po stopě: část doufanlivé kořisti se blíží, vše bez strachu před zkázou života.

Tamora. Ach, mouřeníně, nad život mi dražší!

Aaron. Buď zticha, kněžno. Jde sem Bassianus:
měj se mu navzdor; já tvé syny vyzvu
sem na pomoc při sporu jakémkoliv.

Vejde Bassianus a Lavinia.

Bassianus. Koho tu vidím? Říma královnou,
komonstva příslušného zbavenou?
Či snad Dianu, v jejím odění,
jež opustila zasvěcené háje,
by valnou honbu v lesích spatřila?

Tamora. Nestoudný zvědači cest našich tajných!
Ó, kéž mám moc Dianě přičtenou,
na skráně ruče bych ti vsadila,
jak měl Aktaeon,¹⁵⁾ parohy, a feny
po novotvárných oudech by se hnaly;
ty nespůsobný, dotíravý muži!

Lavinia. Dovolte, vzácná kněžno, praví se,
že máte zvláštní schopnost rohy sázet,
a nepochybné, že jste s mouřenínem
si vyšla po samotách na zkušenou.
Zevs chraň vám chotě dnes před jeho psy;
žel! mohli by ho za jelena mítí.

Bassianus. Ten osmahlý Kimmeřan,¹⁶⁾ věřte kněžno,
čest vaši dělá černou jak je sám,
skvrn plnou, ohavnou, až k ošklivosti.
Proč jste se zdálila vši družiny?
proč slezla s koně jak sníh bílého,
a šla si hledat zde těch tajných míst,
kam vás jen divý mouřenín provázal,
zlá žádost-li vás k tomu nevedla?

Lavinia. A přítrž vaší kratochvíle dala
vám mocný důvod, že jste choti lála
z nestoudnosti! – Ó prosím, pojďme odtud,
nech ať se laská s černým krkavcem;
to údolí se k věci dobře hodí.

Bassianus. Musím to králi bratru oznámit.

Lavinia. On dávno již poklésky znamenal;
ach, dobrý král, jak hrozně oklamán.

Tamora. Možná-li vše to trpělivě snášet?

Vejde Demetrius a Chiron.

Demetrius. Aj, drahá královno, rozmilá máti,
odkud ta bledost vaší Výsosti?

Tamora. Myslíte, bledost má že bez důvodu?
Ti dva mě svábili až na to místo,
jak vidíte, důl pustý, ohavný,
kde stromy, v samém létě, schnou a chřadnou,
jsouc umořeny mchem a škodným jmelím.

Zde slunce nesvítí; nic nerodí se,
leč noční sova neb zlý krkavec.
A ukázavše mně tu hroznou rokli,
vylíčili, jak tichou noční dobou
zde tisíc d'áblů, tisíc hadů syčných,
desetkrát tisíc nabubřelých žab,
těž tolik ježů, dělá křik tak hrozný
a zmatený, že každý smrtelník
uslyše zblázní se, neb náhle umře.
A ledva skončivše tu z pekla pověst
hned doložili, že mne přivážou
zde k tomu kmenu záhubného tisu,¹⁷⁾
a nechají tak bídnou smrtí pojit.

Pak nadali mně mrzkých cizoložnic,
oplzlých Gothyň, názvů nejtrpčích,
co jich kdy ucho pro strach zaslechlo;
a kdyby divné štěstí nebylo
vás vedlo, mstu by byli spáchali.
Pro lásku k živé matce, mstěte se,
sic nesmíte víc mými dětmi slouti.

Demetrius. To budiž důkazem, že jsem tvůj syn.
Probodne Bassiana.

Chiron. A rána ta buď svědkem síly mé.

Probodne jej též.

Lavinia. Semiramis! –¹⁸⁾ ne, Tamoro ukrutná;
k tvým vlastnostem se hodí jen tvé jméno.

Tamora. Sem dýku: syni, ruka matčina
matčinu křivdu musí napravit.

Demetrius. Stůj, královno, pro ni se chystá víc:
prv žito vymlat', potom slámu spal.
Panenka spoléhala na nevině,
na slibu svatebním, a na věrnosti,
a v této nalíčené důvěře
se moci vaší navzdor postavila:
má do hrobu s tím se všim odejít?

Chiron. Toť bych chtěl raděj býti kleštěncem.
Odvleč ji manžela do skryté sluje,
ať slouží mrtvol chuti za podlož.

Tamora. Však do vůle až medu naberete,
nenechte vosy na živě nás uštknout.

Chiron. V tom, kněžno, zajistě se zbezpečíme. –
Teď, dámo, okusíme násilně
té vaší upejřavé počestnosti.

Lavinia. Ó Tamoro! ty nosíš ženy tvář, –

Tamora. Slovo jejích nechci ani slyšet; pryč s ní!

Lavinia. Poproste, draží, ať jen slovo slyší.

Demetrius. Slyš vaše Spanilost: i buď vám chloubou,
vidět ji plakat; srdce jenom ostaň
jak pod okapem neustupný křemen.

Tamora. Kdy učila se tigřice od mlad'at?
Neuč jí vzteku; ty's byl od ní učen.
Co mléka vypil's, změnilo se v mramor;
ba při prsu již kojil's ukrutnost. –
Však matky nerodí vždy rovné syny:

(k Chironovi) pros ty, by ženskou měkkost okázala.

Chiron. Chceš abych sám si svědčil, že jsem bastard?

Lavinia. Vím, krkavec skřivánka nevylihne:
však slýchala jsem, – ó by pravda bylo! –
lev, útrpností pohnut, že si nechal
královských drápů cele zutínat.
A krkavec, prý, sirotečky krmí,
když jeho mladé v hnízdě hladem mrou:
buď ke mně, byť i srdce odpíralo,
tak vlídná ne, jen trochu útrpná.

Tamora. Mně nelze pochopit, co míní; pryč s ní!

Lavinia. Ó! přijmi naučení: otcí k vůli,
jenž dal ti život, moha tě zavraždit,
nezatvrzuj se. Otevř hluché uši.

Tamora. Byť ty's mi sama neublížila,
již jemu k vůli nemám smilování. –
Zpomeňte, mládci, darmo plakala jsem,
chtíc bratra od oběti vysvobodit;
Andronikus urputný neulevil.
Jen pryč s ní, uživejte podlé vůle:
čím horší k ní, tím dražší mému srdci.

Lavinia. Sluj, Tamoro, milostnou královnou,
a skol mě vlastní rukou na tom místě;
já nežádala za život tak dlouho:
jsouc mrtva již od smrti Bassiana.

Tamora. Zač prosíš? pošetilá ženo, pusť mě.

Lavinia. Za rychlou smrt prosím; a ještě jedno,
co ženskost brání vyřknout jazyku.
Od jejich smilstva, horšího než smrt,
mě zbav, a leckams hoď do hnusné jámy,
čiň tak, a slitovnou buď vrahyní.

Tamora. Mým synům tedy mzdu bych měla krást:
nic, nech jen bujnost na tobě se pást.

Demetrius. Pryč! ty's nás dávno přes čas meškala.

Lavinia. Nižádné smilování? žádná cudnost?
Hovadný tvore! Skvrno, nepříteli
nám obecného jména! Záhuba

ať padne –

Chiron. Však já jí ústa zacpu. – Přines chotě:

Vleče Laviniu za sebou.

do této jámy Aaron skrýt jej kázal.

Odejdou.

Tamora. Zdar, syni: učiňte ji bezpečnu.

Ať na srdce mi veselost nestoupí,

prv nežli zničen Andronikův rod.

Ted' mouřenína k srdci přivinu,

když synů rozmar przní ženinu.

Odejde.

Výjev čtvrtý.

Tam též.

Vejde Aaron, Quintus, a Martius.

Aaron. Jen rychle, páni, nohy na plece:

za málo přijdem k oné jámě hnusné,

kde jsem vyčíhal pardala spícího.

Quintus. Můj zrak se kalí, nech to čím chce hrozí.

Martius. I můj, význam se: kdyžby o stud nešlo,

nechal bych lovení, až bych si pospal.

Martius padne do jámy.

Quintus. Ty's upad'? Jakát' ošemetná díra,

jíž ústa křoví divoké pokrývá,

krev v nově cezená visí na listí,

čerstvá jak raní rosa na květ padlá!

To místo vidí mi se osudné: –

mluv, bratře, pádem-li jsi úraz vzal?

Martius. Ó, bratře! vzal – obrazem nejhroznějším,

jímž oka zrak na srdce žal kdy pustil.

Aaron (stranou). Ted' půjdu pro krále, by je tu našel,

a spolu za podobné hádat mohl,

že oni bratra jemu odpravili.

Aaron odejde.

Martius. Proč netěšíš a nesvobodíš mne

z bezbožné díry krví zbrocené?

Quintus. Mne pojal náhle přepodivný strach;

pot ledový probíhá třesné oudy:

mé srdce tuší víc, než oko vidí.

Martius. Na důkaz, že máš pravdozvěstné srdce,

pohlédni s Aaronem do této sluje,

a viz tu hrůzu smrti krvavé.

Quintus. Aaron je pryč; mé srdce žalostné

mým zrakům nedovolí hledět na to,

čehož se leká v pouhém tušení.

Ó, pověz, co se děje, vždyť jsem jak živ

nebýval děckem, bát se nevím čeho.

Martius. Princ Bassianus leží v krvi stopen,

na zemi stísněn, jak beránek zbitý,

v té hnusné, tmavé, krvolačné jámě.

Quintus. Tmavá-li jest, jak poznáš že to on?

Martius. Na prstu krvavém má drahý prsten,¹⁹⁾

ten osvěcuje roklinu,

a jako svíce v náhrobním pomníku

ostkvívá zemné tváře mrtvého,

a jeví rozdrásanou sluje vnitřnost:

Tak na Pyrama měsíc bledě svítí,²⁰⁾

když v krvi panenské se v noci brodil.

Pomoz mi, bratře, rukou slabnoucí, –

od strachu jsi-liž slabý jako já, –

z té hltné, přeukrutné hrobnice,

tak hrozná, jak Kocytu tlama černá.

Quintus. Podej mi ruku, abych ven ti pomoh';

sic, nestačím-li silou tobě prospět,

chci stržen být do lůna hltavého

té prohlubiny, hrobu Bassiana.

Já nejsem s to, bych tě až po kraj zdvihl.

Martius. Ni já, bych vzlezl bez tvé pomoci.

Quintus. Tvou ruku znova: nepustím jí víc,

až budeš nahoře, aneb já dole.

Ty nemůžeš-li ke mně, přijdu k tobě.

Spadne dolů.

Vejde Saturninus a Aaron.

Saturninus. Jen za mnou: – vidět chci jaká to díra,

a kdo to byl, co do ní právě skočil.

Pověz, kdo jsi, jenž před nedávnm sešel's

do této rozšklebené tlamy země?

Martius. Nešťastný syn starého Andronika,

v neblahé době semo přiveden,

bych našel Bassiana mrtvého.

Saturninus. Můj bratr mrtev! Jistě žert jen tropíš:

on mešká se svou chotí v myslivně,

v severní straně vábné obory;

tam jsem ho nechal, není hodina.

Martius. Kde jste ho nechal živého, nevíme,

však, hoře nám! zde nalezen jest mrtev.

Vejde Tamora s komonstvem; Titus Andronikus, a Lucius.

Tamora. Kde jest můj král a pán?

Saturninus. Zde, Tamoro; smrtíkem želem sklíčen.

Tamora. Kde jest tvůj bratr Bassianus?

Saturninus. Ted' ráně mé až na dno dosahuješ:

ubohý bratr zavražděn tu leží.

Tamora. Již tedy pozdě nesu zhoubné psaní,

Dává mu list.

nečasné tragedie osnovu;

a divím se jak může v libém smání

tvář lidská tajit vraždy ukrutnost.

Saturninus (čte). „Jeliž ho příležitost nezastihnem, –

míníme Bassiana, milý lovče, –

přičiň se ty, a vykopej mu hrob.

Náš úmysl ti znám: odměny hledej

pod kopřivím u bezového stromu,

jenž ústí oné jámy zaslání,

kde má být Bassianus pochován.

Tak učiň; a měj nás vždy za přátely.“

Ó, Tamoro! zda věc to slýchaná?

Zde ona jáma, tam strom bezový.

Možná-li, hleďte mi jen lovce stihnout,

o němž tu zní, že Bassiana zabil.

Aaron. Milostný pane, zde je měšec zlata.

Okazuje měšec.

Saturninus (k Titovi). Dvě štěnat tvojich, feny krvavé,

přivedli bratra mého o život. –

Odvlečte z jámy té je do vězení:

a nechte tam, až na ně vymyslíme

si trest neslýchaného mučení.

Tamora. Jsou oni v této jámě? Divná věc!

Jak snadně byla vražda vyzrazena!

Titus. K tvé Výsosti na slabých kolenou,

v slzách nelehce roněných jen prosím,

by hrozná viny synů prokletých, –

klených, dokáže-li se vina jejich, –

Saturninus. Dokáže-li! aj hleďte, patrná jest. –

Kdo našel psaní? Vy snad Tamoro?

Tamora. Andronikus je sám se země zdvihl.

Titus. Tak jest: však přijmi rukojemství moje;

k posvátným hrobům otcův přísahám,

že budou hotovi, jak velet ráčíš,

svým hrdlem z podezření odpovídat.

Saturninus. Ty nemáš za ně ručit: následuj mne.

K zavražděnému hleďte vy, vy k vrahům:

ať slova nemluví, jich vina zřejmá;

vím v duši, kdybych znal co horšího

než smrt, to horší vykonal bych na nich.

Tamora. Androniku, já krále poprosím:

neboj se o syny, na dobrém stanou.

Titus. Pojď, Lucie; nečekej bys s nima mluvil.

Odejdou různem.

Výjev pátý.*Tam též.*

Vejdou Demetrius a Chiron s porušenou Laviniou; ruce její jsou uťaty, jazyk vyřezán.

Demetrius. Jdi, pověz teď, umí –li jazyk mluvit, kdo jazyk vyříz', kdo tě porušil.

Chiron. Napiš své myšlení, a zjev co míníš; a chce-li pahýl tvůj, buď pisářem.

Demetrius. Jak umí znamení a čáry črtat.

Chiron. Jdi, volej, čerstvou vodu, ruce umyt.

Demetrius. K volání jazyk schází, ruce k mytí; pojd', odevzdej ji němým procházkám.

Chiron. Já bych se oběsil na jejím místě.

Demetrius. Kdybys měl ruce provaz zadrhnout.

Demetrius a Chiron odejdou.

Markus přijde z honby.

Markus. Kdo to, – má synovkyně na útěku?

Pověz jen, kde tvůj manžel? – Jsem-li ve snách,

dám celé bohatství bych prociťnul!

A bdím-li, ať mě koule s nebes skolí,

bych usnul do věčného usnutí! –

Mluv, milá, rukou nemilou a krutou

kdo s'ál a osekal, a zbavil kmen

dvou větví, okras líbezných, v jichž stínu

objímavém se králům spáti chtělo,

že po všem štěstí půl tak nebažili,

jak po tvé lásce? Což pak nepromluvíš? –

Ach! purpurový proud horoucí krve,

jak šumný pramen větrem rozehraný,

dme se a padá na rtech růžených,

s tvým dechem medným přijde odejda.

Ó, jisté, že kys Tereus tě zprznil,

a jazyk tvůj, by zjeven nebyl, uťal.

Ach! studem jata tvář teď odvracuješ;

a co jsi krve ztratila, tekoucí

jak z otevřené trouby u studny,

přec líce tvé se červená co Titan

v uzardění, když s oblakem se potká.

Mám mluvit za tebe? mám říci, ano?

Ó! kéž znám srdce tvé; i odrodilce,

bych, duši k úlevě, moh' jemu láti.

Žal utajený, jak pec ucpaná,

kde vládne spálí srdce na popel.

Ztratívsí Philomela jazyk jen,

vyšila pracně co na mysl měla.

Však tobě, drahá, prostředek ten uťali:

s tebou se potkal Tereus chytřejší,

a usekal ty něžné prsty, jež by

nad Philomelu krásněj vyšívaly.

Ó, netvor! že pak neviděl, jak ruce

ty liliové po lautně se chvěly

co osykový list, až radostí se

hedvábné struny s nima objímaly,

pro život svůj by nebyl jich se dotknul;

že neslyšel nebeských blahozvuků,

jež lahodný ten jazyk vyvodil,

on by byl nůž svůj upustil, a usnul,

jak Cerberus u nohou pěvce z Thracie.²¹⁾

Pojd' již, ať otec oslepne; ten pohled

otcovské oko musí oslepit.

Děšť za hodinu vonná luka stopí;

což roku pláč ty oči otcovské?

Neodstupuj, žal náš je vždy s tebou:

ó, by byl žal jen strasti úlevou.

Odejdou.

Jednání třetí.Výjev první.*Řím. Ulice.*

Vejdou senatorové, tribunové, a úředníci soudu; Martius a Quintus kráčejí v poutech na popravni místo; před nima jde Titus a vede slovo.

Titus. Důstojní otcové! tribuní, slyšte!

Zžel vám se starce, jenž svou mladost trávil

v zlých válkách, když jste vy bezpečně spali;

pro krev mou za Řím vytlitou ve vojně;

pro vše ty mrazné noci, jež jsem probděl;

pro tyto hořké slze, jimiž se

po tvářích staré vrásky naplňují;

slituj se vám mých odsouzených synů,

jichž duše nejsou zkažené, jak mníte.

Pro dvamecítma synů neplakal jsem,

ti spějí na vznešeném loži slávy:

tribuní, za ty zde do prachu píšu

Vrhne sebou na zem.

žal srdce hluboký, a duše pláč.

Ať země žízeň slzami se zhasí;

krev synů mých ji studem polije.

Senatorové, tribunové, a ostatní odejdou se zajatými.

Ó země! Děštěm hojnějším tě zblažím,

tekoucím z těchto dvou mých starých ssutin,²²⁾

než mladý apríl všemi prškami:

za parna letního tě kropit budu,

sníh v zimě horkou slzou roztápět,

by tvář ti věčným jarem zkvítala,

odřekneš-li se pítí krev mých synů.

Vejde Lucius s vytaseným mečem.

Ctihodní tribunové! Vlídni starci!

Odvažte syny, ortel smrti zrušte;

bych říci směl, ač dřív jsem neplakával,

že slza má je mocným řečníkem.

Lucius. Předrahy otče, marně běduješ:

tribun tě neslyší, ni živá duše,

ty skalně jen žal svůj vykládáš.

Titus. Ach, Lucie, nech mne prosit za bratry. –

Tribuní, ještě jednou žádám vás!

Lucius. Z tribunů, otče, neslyší tě nikdo.

Titus. Co škodí, muži: třeba slyšeli,

nedbali by; a kdyby dbali, žalu

by necítili, já však prosit musím,

ač bych se u nich minul s prospěchem.

A proto žal můj kamenům vykládám,

ty, nemohu-li bídě odpovídat,

vždy lepší jsou než tribunové v tom,

že nepřeruší proudu řečí mých.

Vstává.

Když pláču, přijmou skromně u nohou

mé slzy, jak by se mnou plakaly;

a kdyby vážný šat je odíval,

Řím neměl by jim rovných tribunů.

Kámen je měkkounký tak jako vosk,

tribunové jsou tvrdší nežli kámen;

kámen je mlčenlivý; neublíží,

tribunův jazyk odsuzuje na smrt.

Proč ale stojíš s mečem dobytým?

Lucius. Bych bratry od smrti vysvobodil;

za tuto opovážlivost byl vyřčen

od soudců ortel věčného vyhnanství.

Titus. Ó, šťastný! blaze byl jsi obmyšlen.

Nemoudrý Lucie, což pak nenahlížíš,

že tento Řím je poušť jen, plná tigrů?

A tigr musí loupit; Řím má na lup

jen mne a vás: ó jaké štěstí tedy,

že od těch hltavců jdeš do vyhnanství!

Kdo tu přichází s bratrem našim Markem?

Vejde Markus a Lavinia.

Markus. Stůj, Tite, oči šlechtné ať pláčou;
anebo srdce šlechtné ať pukne:
žal stáří tvému záhubný přivádím.

Titus. Chce-li mě zhubit, nuž okaž mi jej.

Markus. To byla tvoje dcera.

Titus. A je až dosud, Marku.

Lucius. Ach, hoře mi! ten obraz zabíjí.

Titus. Mdloduchý chlapče, vzhůru, pohleď na ni. –

Lavinio, mluv, čí ruka prokletá
před otcův zrak tě staví bezrukou?
Ký blázen moři vody přidával,
otepě nosil do planoucí Trojy?
Má žalost stála na vrchu, než přišla's,
teď jako Nilus břehy zamítá. –
Podej mi meč, já též si ruce utnu,
vždyť bojovaly za Řím zbůhdarma,
krmíce tělo žal můj vychovaly;
na prázno vzpínal jsem je v modlitbách,
a užíval jich k činům jalovým:
poslední služba, za niž prosím, jest,
by jedna druhou utít pomohla. –
Lavinio, rád jsem rukou že nemáš,
máť ruce nadarmo, kdo Římu slouží.

Lucius. Mluv, sestro ušlechtilá, kdo tě mučil?

Markus. Rozkošný stroj jejího myšlení,
jenž vyžvatlal vše s líbou výmluvností,
je vyrván z této prázdné, něžné klícky,
kde pěl jak milozvučné ptáče písne
rozmanité, a každý sluch okouzлил.

Lucius. Ó! promluv za ni, kdo ten skutek spáchal?

Markus. Tak jsem ji našel lesem bloudící,
kde hleděla se ukryt, jako laň
nezhojitelnou ranou trefená.

Titus. To byla moje laň, a kdo ji ranil
škodil mi hůř, než aby mě byl zabil:
zde stojím teď, jak člověk na skále,
jenž moře pustinou obklíčen vidí
rostoucí vlnu za vlnou se dmouti,
a čeká až ho zlostný příval strhne,
a do propastí slaných pohltí.
Tam bídné syny k smrti odvedli,
tu stojí druhý, z vlasti vyhnanec,
zde bratr v pláči nad mou žalostí;
co však mou duši nejostřeji bodá,
jsi ty, Lavinio, dražší než má duše. –
Již pouhý obraz tvého utrpení
byl by mě zbláznil: co si počít mám,
vida v tom stavu živé tělo tvé?
Ty nemáš rukou, slzy utírat,
ni jazyka, zjevit nám mučitele:
tvůj manžel zabit, a pro jeho smrt
jsou bratři odsouzeni, a již mrtví.
Hleď, Marku; ach! můj Lucie, pohleď na ni:
když jsem o bratřích dotknul, čerstvé slzy
po tvářích vyvstaly, jak medná rosa
na uštnuté, půl svadlé lilii.

Markus. Snad pláče, že jí chtějí zavražditi:
snad proto, že zná jejich nevinost.

Titus. Jestliže chotě zavraždili, plesej,
neb pomsta zákona jich dostihla. –
Ne, takou ohavnost jim nelze stropit;
svědectví dává sestřin zármutek. –
Lavinio, nech mne líbat ústa tvá,
neb okaž, čím bych tobě polehčil.
Tvůj dobrý strýc, tvůj bratr Lucius, ty
a já, chceš bychom ke studánce sedli,
do ní se dívali, vidouce tvář tam
pokálenou, jak neosáklá luka,

kde od povodně blatné bahno stojí?
Chceš, bychom do ní hleděli tak dlouho,
až jasný proud by, zbaven sladkosti,
se změnil hořkým pláčem v slanou kaluž?
Či máme sobě ruce stít, jak tvoje?
neb jazyk ukousnout, a v němých hnutích
protrávit zbytek záští plných dnů?
Co počít? My, co máme jazyky,
sestavme návrh dalších svízělů,
ať příštím věkům za div sloužíme.

Lucius. Nech slzí, otče; hleď, jak bídná sestra
tvou trýzeň usedavě oplakává.

Markus. Spokoj se, drahá. – Tite, osuš oči.

Titus. Ach, Marku! bratře můj, vím' že tvůj šátek
z mých slzí ani jedné nevypije,
ty jsi jej ve svých vlastních utopil.

Lucius. Dovol, Lavinio, bych tvé líce otřel.

Titus. Hleď, Marku! rozumím těm znamením.

By měla jazyk k mluvení, řekla by
bratrovi totéž, co jsem tobě pravil:
že šátek věrným pláčem jeho smočen
nemůže sloužit bědné tváři její.
Jaká to soucitelnost v utrpení;
bez pomoci, jak peklo bez spasení!

Vejde Aaron.

Aaron. Tite Androniku, můj císař pán
tí vědět dává, – miluješ-li syny,
ať Markus, Lucius, ty sám, starý Tite,
neb z vás kdokoli ruku sobě utne,
a odešle ji králi; on pak za ni
navrátí tobě oby syny živé;
to budiž hříchu jejich výplatou.

Titus. Milostný císaři! Aarone vlídný!
Pěl někdy krkavec jak skřivánek,
když sladce hlásá o východu slunce?
Od srdce rád císaři ruku pošlu.
Pomůžes, Aarone, ji useknout?

Lucius. Nech, otče; ušlechtilé ruky tvé,
jež porazila tolik nepřátel,
neodešlem: má ruka půjde za ni.
Mladost si může lehčej krve ubrat,
má krev ať tedy bratrům život spasí.

Markus. Z vás dvou čí ruka nehajila Říma,
a máchajíc krvavou halabardou
nevpsala zkázu nepřátelům na tvrz?
Bez velkých zásluh není žádná z nich.
Má ruka ale práznila; ta nechte
ať synovcům je smrti výplatou,
tak jsem ji k důstojnému konci choval.

Aaron. Usneste se, čí ruku ponesu,
je strach že umrou, prv než spása přijde.

Markus. Má ruka půjde.

Lucius. Bůh ví, že nepůjde.

Titus. Již nechte hádky: zde to suché bejlí
hodí se k vypletí; mou ruku vezmi.

Lucius. Rozmilý otče, mám-li slout tvým synem,
nech mne od smrti bratry vykoupit.

Markus. Pro péči otce našeho i matky,
mně dovol lásku bratrskou dokázat.

Titus. Sjednejte se; já ruky uspořím.

Lucius. Jdu pro sekeru.

Markus. Mně však poslouží.

Lucius a Markus odejdou.

Titus. Pojď, Aarone; já oba oklamám:
propůjč mi ruku tvou, dám za to moji.

Aaron (stranou). To zve-li klamem, chci být poctivý,
a co živ nebudu tak světa klamat: –
vás ale jiným činem oklamu,
shledáte to než půlhodina mine.

Usekne Titovi ruku.

Lucius a Markus se vrátí.

Titus. Teď konec sporu; co má být, se stalo. –

Můj Aarone, dej ruku císaři:
a řekni, ruka ta že tisíckrát
ho v tísní chránila; ať jí dá pohřbit:
zasloužilátě víc, to ať se stane.
O synech pověz, že jich sobě vážím
co klénotů lacině koupěných;
však drahých tím, že vlastní své jsem koupil.

Aaron. Já jdu, Androniku; a za tvou ruku
shledáš se v krátkce opět s svými syny.
(*Stranou*) Mním, s jejich hlavami. – Již pomyšlení
na toto zlosynství mi pastvou jest!
Troup může cnost si, běloch milost přát,
Aaron má tvář i duši černou rád.

Odejde.

Titus. Tu jednu ruku zdvihám k nebesům,
a z druhé rupy křehké kloním k zemi:
dá-li se která moc nešťastným pláčem
obměkčit, vzývám ji. – Chceš ke mně kleknout?
(*K Lavinii*) Pojď, drahá; nebe prosby uslyší,
sic oblohu vzdycháním zakalíme,
a slunce mlhou zastřem, jako oblak,
jenž k rozvlažným nádrám svým je tulí.

Markus. Ó! bratře, promlouvej o věcech možných,
a neboť se v nejhlubších propastech.

Titus. Což není strast má hluboká, i bez dna?
Nech pak i vašeň mou být bezednou.

Markus. Jen aby nářek rozumem byl veden.

Titus. By rozum znal těch strastí příčinu,
toť by se žalost dala v mezích spoutat.
Když nebe pláče, zem-li nepřetéká?
když vicher třestí, nevztěká se moře,
nadutou tvář hrozící obloze?
Ptáš tu se ještě po příčinách bouře?
Já moře jsem; slyš vanot vzdechů jejích!
Slzící nebe ona jest, já země:
jejími vzdechy moře mé se zdvihá;
pláč její ustavičný rozvodní
mou zemi, v přívalech utopenou.
Jak? trýzně její v útrobách skrýt nelze,
i musím jako opilec ji zvrátit.
Dovol; kdo ztrátu nese, chce mít vůli,
by žluči směl polehčit z trpkých úst.

Vejde Posel, nesa dvě hlavy a ruku.

Posel. Androniku, zlou vzal jsi odplatu,
že's poslal stanou ruku císaři.
Zde jsou dvě hlavy synů šlechtých,
zde ruka tvá s potupou vrácená:
tvůj žal je bavi, mužnost berou v posměch,
že pomyšlení na tvůj bol víc bolí,
než upomínka na smrt otcovu.

Odejde.

Markus. Vychladni horká Aetno sicilská,
a srdce mé buď věkožhoucím peklem!
To trápení nedá se déle snášet.
S plačícím plakat dává úlevu,
žal, stíhán posměchem, je dvojitá smrt.

Lucius. Jakkoli hluboce ten pohled bodá,
přec život ohavný se zděsit nedá.
Smí-li pak smrt životu nechat jména,
kde život není víc než oddychání!

Lavinia jej líbá.

Markus. Ach! políbení to je bez útěchy,
jak zmrzlá voda hadu zkřehlému.

Titus. Kdy bude skončen hrozný tento sen?

Markus. Teď odstup pochlebenství: Tite, umři.
Ty nesníš: zde jsou hlavy dvou tvých synů,

tvá statná ruka, dcera schroumaná;
syn třetí vyhnán, pohledem dojemným
vybledlý, bez krve; zde já, tvůj bratr,
kamenná socha, studená a stuhlá.
Od dneška nebudu mým žalům bránit.
Rvi vlasy stříbrné, a zuby svými
ohrýzej druhou ruku; nám pak strašný
ten pohled zavři oči nešťastné!
Teď přišla doba bouře; proč jsi utich'?

Titus. Ha, ha, ha!

Markus. Jak, ty se směješ? nevhlasná to chvíle.

Titus. Mně nezbylo nijedné slzy k pláči:
můj žal je bez toho jen nepřítel,
a rád by osed' moje rosné oči,
a slzou poplatnou je oslepil;
kde mám pak hledat pomsty jeskyni?
Zde ty dvě hlavy, zdá se, mluví se mnou,
a hrozí mně, že blažení nedojdu,
až bude všecka neřest do hrdla
jim vrácena, kteří ji spáchali.
A nyní hled'me, jaký je náš úkol. –
Můj lide v těžkostech, postav se kolem,
ať osobně k každému promluví,
a k duši přísáhnu, že křivdy pomstím. –
Slib učiněn. – Nes, bratře, jednu hlavu,
a já do této ruky druhou vezmu:
Lavinio, také na tě práce dojde;
miloušku, chop mou ruku mezi zuby.
Ty ale, hochu můj, odejdi s očí;
ty's vyhnaneč, a nesmíš prodlévat.
Spěš mezi Gothy, vyzdvihni tam vojsko;
máš-li mě rád, jak doufám, zlíbej mě
a jdi, nám velké dílo nastává.

Titus, Markus, a Lavinia odejdou.

Lucius. Buď zdrav, Androniku, ctihodný otče;
nejbolestnější muži ze všech v Říme.
Zdar, hrdý Říme: než se Lucius vrátí,
nad život dražší závazky opouští.
Lavinio, sestro šlechtná, buď zdráva;
ó abys byla, jak jsi bývala!
Však Lucius žije teď s Laviniou
jen v zapomenutí, a bolném záští.
Dočká-li Lucius, splatí vaše křivdy,
a hrdý Saturnin s svou kněžnou musí
jak Tarquin s královnou ve branách zebrať.²³⁾
Teď mezi Gothy, tam chci síly sbírat
ku pomstě nad Římem a Saturninem.
Odejde.

Výjev druhý.

Pokoj v Titově domu. Banket je přistrojen.

Vejde Titus, Markus, Lavinia, a mladý chlapec Lucius.

Titus. Tak, sedněte; a nejezte mi víc,
než co nám právě sílu zachová
ku pomstě hořkých našich trápení.
Rozpleť ten v žalu svitý uzel, Marku:²⁴⁾
já s synovkyní tvou, my nebožátka
nemáme rukou, aniž možná nám
bol desaterý paží skříženou
vytváří. Tato bídná pravice
mi zbyla, abych mohl nádra trýznit;
a když mé srdce, bídou pomínulé,
na dutý žalář těla mého tluče,
srazím je takto dolů. –
(*K Lavinii*) Ty vzore žalu mluvíš v znameních,
a když tvé srdce úražčivě bije,
tak rázem nemůžeš ho utišit.
Poraň je vzdechem, děvo, lkáním zabij;
anebo uchop nožík mezi zuby,

a zrovna do srdce si ránu zasadí;
by každá slza z oka uroněná
kanouc v tu stoku vsákla se, a blouda
i s nárkem v slaných vodách stopila.

Markus. Fuj, bratře! neuč jak by měla sáhnout
na outlý život rukou násilnou.

Titus. Aj, zbláznil jsi se také soužením?

Já, Marku, jediný smím rozum pozbyt.
Na život sáhnout rukou násilnou?

Ach! k čemu jméno ruky vyslovuješ?

Má snad Aeneas dvakrát vypravovat,
jak Troja žárem lehla, a on zblázněl?

Ó! vyruč vše, co jedná o ruce,

bys nevzpomínal stále že jme bez ní.

Fuj, fuj! jak blouznivě ta slova stavím!

Zapomenem snad, že jsme bez rukou,

i kdyby Markus ruky nejmenoval? –

Ted' s chutí do jídla; jez, děvčátko sličná. –

Pítí tu schází. – Marku, slyš co praví;

já umím trapná znamení vykládat.

Chce říci, že jen slze pije, z žalu

vyvařené, po lících stírané. –

Ty nemáš plačnice, já zvím tvou mysl,

tvé tiché hnutí tak dokonale,

jak svatou modlitbu mnichů žebřavý:

ať vzdycháš, pahýl k nebi vznášíš, kýváš

nebo mrkáš, klekáš, dáváš znamení,

já upletu si z toho abecedu,

a stálým cvičením, co míníš, poznám.

Chlapec. Dědečku, nežaluj tak přehořce:

rozvesel tetku pěknou pohádkou.

Markus. To outlé děcko pláče útrpností,

že vidí těžkou mysl děda svého.

Titus. Mlč, výrostku; ty's dělán ze slzí,

a v slzách rozplyne tvůj život rychle.

Markus udeří nožem na stůl.

Po čem jsi, Marku, mrštil nožem svým?

Markus. A také jsem to zabil, – totiž mouchu.

Titus. Jdi s očí, vrahu! moje srdce zabil's;

mé oči krutých divadel jsou syty;

vražedný skutek spáchán na nevinném

nešlechťáckému bratru Titovu. Jdi pryč;

vím že se nehodíš do spolku mého.

Markus. Ach! pane, vždyť jsem jenom mouchu zabil.

Titus. Měla-li moucha otce nebo matku,

jak ten as věsí outlá, zlatá křídla,

a do povětří samé nářky bzučí?

Ta ubohá nevinná muška!

Přilítne s pěknou bzučnou píseňkou

nás vyrazit; a ty ji zabiješ.

Markus. Rač odpustit: to byla moucha černá,

ohyždná, mouřeninu císařovny

podobná; a jen proto jsem ji zabil.

Titus. Ó, ó, ó!

Tehdy mi odpusť, že jsem tebe káral,

nebo učinil jsi milosrdný skutek.

Podej mi nůž tvůj, budu nad ní jásat;

s oblíbením, že jest to mouřenín

naschvál sem přišlý, by mě otrávil. –

Zde to je tobě, a to Tamoře.

Ach, chlape!

Snad jsme tak nesešli, a smíme mouchu

si zabit, když k nám v podobě jak uhel

černého mouřenína přiletí.

Markus. Ach, nebohý! od strasti zbědován

má liché stíny za věc podstatnou.

Titus. Odklízejte. – Lavinio, pojďme spolu:

do tvého pokoje; tam budem čítat

žalostné příběhy ze starých časů. –

Pojď se mnou, hochu: ty máš mladý zrak,
bys dále čet', až můj se kalit začne.

Odejdou.

Jednání čtvrté.

Výjev první.

Tam též. Před Titovým domem.

*Vejde Titus a Markus. Pak vystoupí mladý Lucius, Lavinia
běží za ním.*

Chlapec. Dědečku, pomoz! tetička Lavinia

mě všady stihá, a já nevím proč. –

Můj strýčku, Marku, hled' jak za mnou běží!

Ach! tetičko, já nevím co mi chcete.

Markus. Pojď ke mně, Lucie; nestrachuj se tetky.

Titus. Ty's u ní v lásce, tobě neublíží.

Chlapec. To bylo, když můj otec v Římě žil.

Markus. Co chce Lavinia těmi znameními?

Titus. Neboj se, Lucie: – něco jistě míní.

Hled', Lucie, hled' jen jak si tebe váží:

ty s ní máš někam jít, kam ona chce.

Tak pilně, hochu! nečetla Kornelia

svým synům nikdy,²⁵⁾ jako ona tobě,

od Tullia řečnictví, a pěkné básně.

Nemůžeš uhodnout k čemu tě nutí?

Chlapec. Já nevím, aniž mohu uhodnout,

leč že je náhlou šíleností jata;

přechasto říkával mi dědeček,

že člověk velkým žalem rozum ztratí;

též četl jsem, že v Troje Hekuba se

lítostí zbláznila: odtud můj strach;

ač věřím, že mě ušlechtilá teta

co vlastní matka ráda má, i že

malého chlapce v šílenství jen straší;

protož jsem knihy zahodil, a utek',

snad bez příčiny. Odpusť, milá tetko;

a jestli strýček Markus s náma půjde,

chci, milostpaní, rád být k službám vašim.

Markus. Já půjdu, Lucie.

Titus. Jak to, Lavinio? – Marku, co pak míní?

Nějaká kniha to kterou chce vidět. –

Z těch která jest to? Otevři je, hochu. –

Však ty's jich pročetla víc, jsi v lepších zběhlá;

pojď, vyvol sobě z celé knihovny,

ukrať si žalu, až nám nebe zjeví

kletého pachatele skutku toho. –

Kterou to knihu?

Proč pažema opětně pozdvihuje?

Markus. Snad míní, že se ke zločinství spiklo

jich víc než jeden. – Ano, víc jich bylo;

aneb o pomstu vypíná je k nebi.

Titus. Jaká to kniha, Lucie, do níž strká?

Chlapec. To jsou Metamorphose od Ovidia:

má matka mi je dala.

Markus. Z lásky k mrtvé

snad zvolila je mezi ostatními.

Titus. Ó ticho! listy pilně obračí!

Pomozte: co hledá? – Mám číst, Lavinio?

Zde stojí smutný příběh Philomely,

o Tereu, jeho loupeži a zradě;

a loupež, bojím se, byl kořen muk tvých.

Markus. Hle, bratře! pozoruj jak listy skoumá.

Titus. Mé dítě, přepadli tě, zloupili,

a potupili jako Philomelu,

násilně v krutém, pustotném lese? –

Hled', hled'! –

To místo, kde byl lov, je takové,

(ó bychom byli nikdy nelovili!)

jak je tu básník právě popisuje,

jen pro vraždu a loupež stvořené.

Markus. Proč staví příroda tak hnusnou roklí,
nejsou-li bohům k rozkoši tragedie?

Titus. Okaž nám, děvo, – zde jsi mezi svými, –
ký Říman odvážil se toho skutku:
nevkrad' se Saturnin, jak tehďáz Tarquin
opustil tábor, by s Lukrecií hřešil?

Markus. Posad' se, drahá: – bratře, sedni ke mně. –
Apollo, Palla, Zevs, Merkurius
mě osvět', abych zradu vyskoumal! –
Dívej se, pane; – dívej se, Lavinio:
ta písečina zde je hladká; vládni,
umiš-li, holí takto.

*Píše jméno své hůlkou, kterou drží v ústech a mezi
nohama.*

Já jsem napsal
své jméno bez pomoci obou rukou.
Proklaté srdce, jež nás ke lsti nutí! –
Piš, rozmilá, i odhal konečně
co bůh ku pomstě na jevě chce vidět.
Veď nebe péro tvé, bys jasně vtiskla
svůj žal, my zrádce poznali a pravdu!

Ona, držíc hůlku v ústech, vede ji pomocí pahýlu, a píše.

Titus. Ó! přečtete-li pak co napsala?

Stuprum – Chiron – Demetrius.

Markus. Jak, jak! – ti chlípni syni Tamory
jsou působci krvavé ohavnosti?

Titus. *Magni dominator poli,
tam lentus audis scelera? tam lentus vides?*²⁶⁾

Markus. Spokoj se, drahý pane můj, ač vím
že stačí, co do země vepsala,
nejtější mysl vzbouřit k odboji,
a dětské duše k hněvům popudit.
Pojď, klekni se mnou, bratře, i s Lavinio,
a s chlapcem, těchou Hektoru římského,²⁷⁾
a přísahejme, – jak s bolestným chotěm
a otcem znectěné počestné ženy
přisáhal Brutus pro podav Lukrecie, –
že chceme, po dobrém uvážení,
až na smrt stíhat tyto zrádné Gothy,
krev jich vylítí, neb v té hanbě zhyznout.

Titus. Ó, nepochybně, kdybys věděl jak;
a však vyštveš-li nedvídáta ven,
dej pozor: zbudíš samici, a ta,
zvětří-li tě, je se lvem spolčena,
i konejší ho, vznak s ním pohrávající,
až usne; a pak dělá co jí libo.
Ty's ještě mladý lovec: Marku, nech tak;
já sobě raděj zjednám desku z kovu,
a vryju do ní ocelem ta slova,
a schovám ji. Zlost větrů severních
rozvěje písek jak Sibylské listy;
kde najdeš lekcí svou? – Co pravíš, hochu?

Chlapec. Já, pane, pravím, kdybych mužem byl,
matčina ložnice by neschránila
těch podlých otroků před římským jařmem.

Markus. Ty's můj hoch! často otec tvůj totěž
vykonal pro svou pro nevďěčnou vlast.

Chlapec. Tak učiním i já, budu-li živ.

Titus. Pojď se mnou do zbrojnice, Lucie;
já tě tam vypravím: a můj miláček
ponese dary synům císařovny
ode mne, které oběma jim pošlu.

Chceš poselství to vykonat, či nechceš?

Chlapec. Chci, dědečku, mou dýkou do jich srdce.

Titus. Ne tak, můj hochu; naučím tě jinak.
Lavinio pojď. – Dohlédni k domu, Marku:
já s Luciem u dvora chci pána dělat;
a věru musejí nám k službám stát.

Titus, Lavinia, a Chlapec odejdou.

Markus. Ó nebe! slyšíš nevinného kvílit,
a neulevíš, neznáš slítování?
Přispěj mu, Marku, v jeho vytržení,
on má v svém srdci více bolných jízev,
než od nepřátel ran v rozbitém štítu;
však ve své dobrotě nežádá pomsty. –
Andronika starého pomsti nebe!
Odejde.

Výjev druhý.

Tam též. Pokoj v palácu.

*Jedněmi dveřmi vejde Aaron, Demetrius a Chiron; druhými
mladý Lucius, a Služebník, nesa svazek zbraní, na kterých
jsou verše napsány.*

Chiron. Demetrie, syn Luciov je zde;
jakési poselství má vyřídít.

Aaron. Kés bláznovství od bláznivého dědka.

Chlapec. S největší pokorou co možná, páni,
vám úctu vzdávám od Andronika; –
(*stranou*) a vzývám bohy římské na smrt vaši.

Demetrius. Můj Lucie, děkujem. Co nového?

Chlapec (*stranou*). Nového: že jste oba vyzrazeni,
co násilníci známi. (*K nim*) Dovolte,
můj děd vám, v dobrém úmyslu, posílá
nejlepší zbraně ze své zbrojnice,
pro radost vaší vzácné mladosti,
naděje Říma; tak mi aspoň velel,
a já tak dím, dar jeho Vašnostem
podáváje, byste v čas potřeby
se mohli ozbrojit a vystrojít.

S tím vás opouštím, (*stranou*) lotry krvavé.

Chlapec odejde se služebníkem.

Demetrius. Co to? List svinutý, dokola popsán?

Nu podívejme se:

*Integer vitae, scelerisque purus,
non eget Mauri jaculis, nec arcu.*

Chiron. Ó! totě verš Horatiův; znám jej dobře:
před časy jsem jej v grammatice čítal.

Aaron. Ba právě! – verš Horatiův; uhdli jste.

(*Stranou*) Což je to pěkná věc, být hodným oslem!

Tu není žertů! stařec zná jich vinu,
a posílá jim zbraně s nápiskami,
jež do živého nenadále raní;
by vtípná císařovna zdráva byla,
pochválila by Titův výmysl:
však v nepokoji pokoje jí přejme.²⁸⁾

(*K nim*) Aj, páni, nebyla to šťastná hvězda,
co nás do Říma vedla, cizince,
a k tomu zajaté tak povznesla?

Mně bylo milé, že jsem u vrat zámku
před bratrem vzdoroval tribunovi.

Demetrius. Mně však je milejší, že taký pán
nám mrzce lichostí, a dary dává.

Aaron. Nemá snad příčiny, Demetrie?

Zdali jste s dcerou vlídně nejednali?

Demetrius. Já bych si tak as tisíc Římanek
chtěl nadejít, a po řadě jich užít.

Chiron. Milostné přání, věru plně lásky.

Aaron. Jen matka schází vám, by řekla amen.

Chiron. Ba řekla by přes dvacet tisíckrát.

Demetrius. Teď pojďme, a všech bohův poprosme
za milovanou matku v bolestech.

Aaron (*stranou*). Pros d'áblův; bohové nás opustili.
Znění trub.

Demetrius. Proč trouby císařské tak vyzvukují?

Chiron. Snad radostí, že císař syna dostal.

Demetrius. Mlč! kdo přichází?

Vejde Kojná s mouřeninským Dítětem.

Kojná.

Dobré jitro, páni.

Povězte, jestli Aaron mouřenín
není víc na světě.
Aaron. Ať je si víc neb míň, anebo pranic,
tu stojí Aaron; co chceš Aaronovi?
Kojná. Předrahý Aarone! po nás je veta.
Teď pomoz, sice běda tobě na vždy!
Aaron. Co tropíš, k čemu je to skučení!
Co přikrýváš a muchláš v náručí?
Kojná. Co ráda bych před nebes okem skryla,
mé císařovny hanbu, Říma nečest. –
Bůh jí už pomoh', páni; pomoh' jí.
Aaron. A k čemu?
Kojná. Já jen myslím, že už slehla.
Aaron. Bůh jí dej lehké odpočinutí!
A co jí nadělití ráčil?
Kojná. Dábla.
Aaron. Aj, pak je ona matka d'áblova:
radostné potomstvo.
Kojná. Ba žalostné,
a hrozné, černé, smutné potomstvo.
Tu máš to robě, hnusné jako žába
naproti krásným plodům našich krajů.
Kněžna ti posílá tvůj ráz, tvou pečeť,
a chce bys špicem dýky tvé je pokřtil.
Aaron. Jdi, kurvo! Což je černé sprostá barva? –
Můj bucku, ty jsi přec jen pěkný kvítek.
Demetrius. Zlosyne, co jsi učinil?
Aaron. Co odčinit ti to nelze.
Chiron. Ty's proti matce přečinil.
Aaron. Já, lotře, u matky se přičinil.
Demetrius. A tím, pse pekelný, jsi přečinil.
Proklatý osud, hnusné zalíbení!
proklaté plémě ohyzdného d'ábla!
Chiron. To nesmí žít.
Aaron. To nesmí umřít.
Kojná. Aarone, musí: matka tomu chce.
Aaron. Že musí, kojná? pak mne nech, ať sám
svou vlastní krev a maso odpravím.
Demetrius. Já toho pulce na rapír nabodnu.
Podej ho, kojná; meč to rychle spraví.
Aaron. Dřív mečem tím tvá třeba rozbrázdím.
Vytrhne Kojné dítě, a tasí meč.
Ustupte, vrazi! chcete bratra zabit?
Pro všechny ohně světél nebeských,
co jasně plály, když jsem robě plodil,
ten ostřím šavle umře, kdo se mého
prvorozence a dědice dotkne.
Pravím vám, děcka, ni Enceladus²⁹⁾
a hrozná rota z Typhonova rodu,
ni mohutný Alcides, ni bůh války
nevrve otcí z rukou té kořisti.
Jak, jak, vy krvaví, mdloduší chlapci!
Vy obílené stěny! na hospodách
barvené štíty! černé jako uhel
je pěknější než kterákoliv barva,
to jiných barev nikdy nesnese;
vše vody z oceanu nevybělí
na věky černých nohou labutích,
byť i co hodina je v proudě myla.
Vyříd'te císařovně, že jsem dospěl
své vlastní hájit'; snesíš to jak může.
Demetrius. Chceš ušlechtilou paní svou tak zradit?
Aaron. Má paní je má paní; to, jsem já;
bujará síla, obraz mého mládí:
to jest mně milejší než celý svět;
a všemu světu navzdor chci je chránit,
sic v Římě mnohým z vás krev ustydne.
Demetrius. Tím činem matka na vždy zhanobena.
Chiron. Řím pro zlý poklések ji tupit bude.

Kojná. V svém hněvu císař ortel smrti vyřkne.
Chiron. Já, na hanbu-li pomním, červenám se.
Aaron. Tu přednost vaše krása vám přináší.
Fuj, zrádná barvo! červenáním jevíš
ukryté skutky a tajemství srdce;
mé klouče zde je dílo jiné pleti.
Jak ten chlap černý na otce se směje,
div že mi nedí, „Tvůj jsem, starý brachu.“
On je váš bratr, páni, čile krmem
touž krví, jež vám první život dala;
a z téhož lůna, které vás vězilo,
jsa vysvobozen vyšel na světlo:
ne, on jest bratr váš z pravého boku,
ač nese v tváři ráz mé pečeti.
Kojná. Co vzkážeš císařovně, Aarone?
Demetrius. Porad' si, Aarone, co má se stát,
my přísvedčíme všichni k radě tvé:
spas dítě, můžeš-li nás všechny spasit.
Aaron. Posad' me se, a držme spolu radu.
Můj syn a já, my chceme jít po větru;
ostaňte pozdálí, a mluvejte nyní
dle líbosti o vašem spasení.
Sednou.
Demetrius. Které pak ženy spatřily to dítě?
Aaron. Tak, panáčkové: zavřeme-li spolek,
jsem beránkem; vzdorujte mouřeninu,
a kanec lýtý, lvice na horách,
ni moře nevře tak jak Aaron bouří. –
Pověz nám tedy, kdo vše dítě spatřil?
Kojná. Jen babička Kornelia, a já,
krom císařovny, která slehla, nikdo.
Aaron. Jen císařovna, babička, a ty:
dvě zmlčí tajemství, kde třetí schází.
Jdi k císařovně; řekni že jsem vzkázal:
Probodne ji.
Kvík! – křičí sele když jde na rožen.
Demetrius. Co myslíš, Aarone? Proč jsi to spáchal?
Aaron. Ó pane, to se stalo z politiky.
Má žít, by vinu naši vyzradila,
ta jazykatá kmotra žvatla? Ne, ne.
A teď vám celý úmysl svůj zjevím.
Můj krajan Meliteus žije na blízce,
jehožto žena včera teprv slehla.
Má dítě sobě rovné, jak vy bílé:
jednejte s ním, a matce dejte zlata,
povězte oběma vše do podrobná,
jak tím se dítě jejich povznese,
že bude za dědice přijato
od císaře, na místě mého syna,
by závratná u dvora bouře ztichla;
ať je pak císař co své vlastní hejčká.
Však slyšte; já dal této medicinu,
Okazuje na Kojnou.
vy musíte jí pohřeb vystrojít;
pole jsou blízko, vy jste statní hoši.
To skončivše, neberte dlouhé lhůty,
a pošlete mi čerstvě babičku.
Až babičku a kojnou odklidíme,
pak mohou ženské podlé chuti žvátat.
Chiron. Ty ani větrům nesvěříš tajemství.
Demetrius. Za tuto šetrnost tvou k Tamoře
jsme my i ona tobě z duše vděčni.
Demetrius a Chiron odnášejíce Kojnou odejdou.
Aaron. Teď letem vlastovice ke Gothům;
poklad v mém náručí tam uložím,
a kněžny přátely pozdravím tajně. –
Pojď, nech se odnest, šelmo pyskatá,
ty jediný nám děláš všecku nesnáz:
jíst budeš kořinky a jahody,

smetanku, syrovátku; kozu cucat,
ve sluji bydlet, až tě vychovám,
že z tebe bude rek a vůdce v poli.

Odejde s dítětem.

Výjev třetí.

Tam též. Náměstí.

Vejde Titus nesa střely, na jejichž koncích visí listy; za ním

Markus, mladý Lucius, a jiní páni s lučištiemi.

Titus. Pojd', Marku, pojd'; – Příbuzní, tu je cesta. –

Teď, hochu, okaž co jsi za střelce:

jen řádně napněte, a jste tam hned.

*Terras Astroea reliquit.*³⁰⁾

vzpomeň si, Marku, odešla, uprchla.

Chopte se nářadí. Vy, strýcové,

skoumejte ocean, vyvrzte sítě;

snad že ji v moři někde najdete;

však tam jak na zemi je málo práva. –

Ne; Publie a Sempronie, vy oba

musíte kopat motykou a rýčem,

a vniknout nejhoub až ke středu země:

když k Plutonově říši přijdete,

prosím vás, podejte mu tuto žádost;

povězte, že jde o právo a pomoc,

a že ji starý Andronikus poslal,

žalostmi otrucen v nevděčném Římě. –

Ó, Říme! – Já, já jsem tě v bídu uvrh',

když jsem onehdy hlasy lidu sypal

na toho, jenž mě tyranstvím teď souzí. –

Odejděte; a buďte pilní, žádná

lod' válečná neprojdí bez prohlídky:

dost možné že ji dal zlý císař odvest;

pak budem na spravednost darmo houkat.

Markus. Ó, Publie! není-li to těžká rána,

na ujce hledět v jeho zmatení?

Publius. I protož nejvíc na tom záleží,

by dnem i noci bedlivě byl hlídán;

a chován laskavě v svém rozmaru,

až by mu čas hojících léků poskyt'.

Markus. Na jeho bolest není žádných léků.

Přiražte ke Gothům, a pomstou války

trestejte Řím pro jeho nevděčnost,

a mstěte se nad zrádcem Saturninem.

Titus. Nu Publie? nu, vy páni?

Jak, nesetkali jste se s ní?

Publius. Ne, pane; Pluto však vám vědět dává,

chcete-li pomstu z pekla, ta že přijde.

Spravednost ale tak je zaměstnána,

u Zevsu v nebi prý, neb kdesi jinde,

že bezděky musíte chvíli čekat.

Titus. On křivdu páše, průtahem mě koje.

V horoucí jezero se potopím,

a z Acherontu za paty ji vyrvu. –

My jsme jen křoví, Marku, žádné cedry,

ni kostlavci na způsob Cyklopů,

však kov a ocel až k samému hřbetu;

jen zbědování víc než snese hřbet náš:

když zem i peklo spravednosti nezná,

žebřejme k nebesům, a prosme bohů,

by slali spravednost na pomstu křivdy.

Teď k věci. Marku, ty jsi dobrý lučnick.

Rozdává jim střely.

Ad Jovem, tobě: – zde ta, ad Apollinem; –

ad Martem, vezmu já si sám: –

zde, hochu, Palladě: – Merkuriu, zde:

Saturnu, Kaje, ne však Saturninu;

toť bys moh' raděj střilet do větru. –

Pojd', hochu; Marku, spust' jak zavolám.

Opravdu věřte, já psal s rozmyslem;

a není boha, bych ho nebyl prosil.

Markus. Do dvora, ujci, střelte všechny šípy:

tím poraníme hrdost císařovu.

Titus. Napněte, páni.

Oni střelí.

Lucie, výborně!

Jen Panně v lůno: dej to Palladě.

Markus. Já mířím, pane, míli za měsíc:

tou dobou má již Jupiter váš list.

Titus. Ha! Publie, Publie, co jsi učinil?

Hled', hled'! ty's Býku srazil jeden roh.

Markus. Byl vám to pěkný žert: Když Publius střelil,

Býk, rozlícen, dal Skopci takou ránu,

až oba jeho rohy na dvůr spadly;

a kdo je našel? padouch císařovny.

Ta s smíchem řekla mořenínu, by je

hned darem dones' k svému mocnáři.

Titus. Toť slušná věc: Bůh potěš Milostpána.

Vejde Sedlák nesa v košíku dva holuby.

Noviny z nebes! Marku, pošta přišla.

Co nového? neseš nám psaní?

dočkám se spravednosti? co dí Zevs?

Sedlák. Ho! co dí ras? i nu, on prý šibenici zase rozboural,

proto že ten člověk teprv příští týden bude oběšen.

Titus. Já se tě ptám, co řekl Zevs?

Sedlák. Zevs? ach! pane, toho neznám: já s ním jaktěživ

v hospodě nebyl.

Titus. Aj, šelmo, což nejsi jeho posel?

Sedlák. Poslán jsem, ale jen s těmito holuby; s ničím jiným.

Titus. A ty nepřicházíš s nebe?

Sedlák. S nebe? ach, můj panáčku! tam jsem ještě nikdá nebyl.

Chraň bůh, abych se takové všetečnosti dopustil, a v mých

mladých letech do nebe se dral. Já nesu jen holuby

k třípánu plebsu,³¹⁾ aby rozepře mezi mým strýcem a

jedním z císařských služebníků přišla ku konci.

Markus. Aj, toť se ku prospěchu vaší orací ani šťastněji

přihoditi nemohlo: ať on ty holuby darem od vás císaři

odevzdá.

Titus. Poslechni, dovedeš-li pak odříkat před císařem nějakou

orací s grácií?

Sedlák. Ne, na mou věru, gracias jsem jak živ nenaučil.

Titus. Pojd' blíže, brachu. Nech již okolku,

odevzdej císaři ty holuby:

já sám ti při něm k právu pomohu.

Tu zatím něco peněz od cesty.

Dejte mi péro s ingoustem. –

Nu, umíš s grácií podat suppliku?

Sedlák. Jistě, pane.

Titus. Zde tedy je tvá supplika. A když se k němu dostaneš,

musíš při prvním kroku na kolena padnout; potom políbíš

jeho nohu; odevzdáš holuby, a počkáš jaká odměna ti

přijde. Já budu na blízce; hled' ať to řádně vykonáš.

Sedlák. Za to ručím, pane, jen mne nechte.

Titus. Máš nůž při sobě? Pojd', okaž mi jej. –

Zaviň jej, Marku, zde do této prosby;

vždyť prosíš v ní jak ponížený žebrák: –

až ji dáš císaři, pak zaklepej

u mojih vrat, a pověz mi co řekl.

Sedlák. Pán bůh s vámi; učiním to.

Titus. Pojd' se mnou, Marku. – Publie následuj.

Odejdou.

Výjev čtvrtý.

Tam též. Před palácem.

Vejde Saturninus, Tamora, Demetrius, Chiron, páni a jiné

osoby: *Saturninus drží v ruce střely, kterými Titus střelil.*

Saturninus. Jaké urážky, páni? Viděl někdo

by římský císař tak byl hanoben,

tak soužen, vzdorem drážděn; a že právu

dal rovný průchod, tak potupně chován?
Vám, páni, známo jest, i mocným bohům,
(ti rušitelé míru mohou lidu
cokoli v uši zvučet) že se ve všem
jen po zákonu stalo zpurným synům
starého Tita. Jestliže on ale
svým zármutkem je v myslí poražen,
smí jeho mstivost, prchlá šílenost,
a jeho trpkost nám tak ubližovat?

Tu píše o náhradu do nebe:
jen hled'te, to je Zevsu, to Merkuriu;
zde to Apollinu; to bohu války;
rozkošné lístky, trousit je po Římě!
Není to jak by senatu se rouhal,
a naši nespravednost všudy hlásal?
Líbezný humor, není pravda, páni?
Jako by řekl, Řím že práva nezná.
Budu-li živ, ta přetvářená trhlost
nesmí být štítem jeho rouhání;
ať s celým rodem zví, že spravednost
ve zdraví Saturnina žije; spí-li,
on sám ji probudí, by vztěkem jejím
byl zhlazen nejhrdější v světě buřič.

Tamora. Můj milostivý, drahý Saturnine,
dnů mojich pane, vládce myslí mé,
snes tíše vady stáří Titova,
následky zármutku pro statné syny,
jichž ztrátou hluboce byl v srdci raněn;
potěš ho raděj v bídném stavu jeho,
než abys malé nebo velké stíhal
pro také zlehčení. (*Stranou*) Tak se to sluší,
by chytrá Tamora všem lichotila:
však tobě, Tite, sáhla do živého,
že na smrt krvácíš. Zmoudří-li Aaron,
jsme všichni spaseni, a kotva v portu. –

Vejde Sedlák.

Co žádáš, příteli? chceš s námi mluvit?

Sedlák. Chci, opravdu, jestliže jste Milostpaní císařská.

Tamora. Jsem císařovna, tam však sedí císař.

Sedlák. To je on. – Pán bůh a svatý Štěpán rač vám dáti dobrý
večer. Přinesl jsem vám psaní, a zde ten párek holubů.

Saturninus čte psaní.

Saturninus. Odveďte ho, a odevzdejte katům.

Sedlák. Kolik dukátů dostanu?

Tamora. Jdi, muži; budeš oběšen.

Sedlák. Oběšen! Matičko boží, to se můj krk pěkného konce
dočkal.

Odejde se stráží.

Saturninus. Nesnesitelné, hanebné urážky!

Mám tuto neslýchanou zlobu trpět?

Já vím, odkud ten výmysl pochází.

Mohu to snést? – jako bych ty jeho

proradné syny, jižto po zákonu

pro vraždu mého bratra umřeli,

mou vůlí bezprávně byl usmrtil. –

Přivlechte zlosyna sem za vlasy:

důstojnost ni věk neměj přednosti. –

Za drzý posměch ten chci být tvým bičem;

pokrytý šílenče, ty's množil moc mou,

jen že jsi doufal mnou i Římem vládnout.

Vejde Aemilius.

Jaké máš noviny, Aemilie?

Aemilius. Ozbrojte se! Řím neměl větších příčin.

Voj Gothův sebral se, a síla mužů

odvážných, po kořisti dychtivých

sem táhne úprkem, a Lucius,

syn starého Andronika, je vede:

on hrozí, že dá pomstě průchod ve všem

co Koriolanus kdy byl vykonal.

Saturninus. Udatný Lucius je vůdcem Gothů?

Ta zpráva uštknula, že věším hlavu

jak v mrazu květ, neb tráva bouří spraná.

Ted' na nás úzkost teprv přichází.

On stojí u lidu ve velké lásce:

nejednou slyšel jsem jak rozmlouvali,

když jsem co soukromník se procházel,

že Lucius bezprávně byl vypovězen,

a že by Luciu přáli císařství.

Tamora. Odkud ten strach? není-li město pevné?

Saturninus. Je; občanstvo se ale kloní k Luciu,

od nás se odtrhne, a k němu přidá.

Tamora. Buď mysl tvá, jak jméno, majestátná.

Zatmí se slunce vzletem komárů?

Těž orel trpí zpěv drobného plectva,

jsa bez starosti, co si povídají;

an ví, že může stínem perutí

dle líbosti jim písňe přetrhnout.

To smíš i ty u vrátkých Římanů.

Rozvesel ducha; věz, můj císaři,

že starého Andronika okouzlím

slovíčkem sladším, avšak záhubnějším,

než rybě nástraha, než bravu jetel,

neb ona tam se pod nástrahou raní,

druhému sladkost píce uškodí.

Saturninus. On za nás syna prosit nepůjde.

Tamora. Když Tamora ho poprosí, pak půjde;

já umím lahodit, zlatými slovy

sluch starci naplnit, že kdyby srdce

měl téměř nezlomné, sluch stáří hluchý,

přec sluch i srdce vyslyší mou řeč. –

(*K Aemilioví*) Jdi napřed, a buď naším vyslancem:

oznam, že císař žádá smluviti se

s udatným Luciem, a že určil schůzku

v otcovském domě, u starého Tita.

Saturninus. Aemilie, vyříd' poselství to vážně:

stojí-li pro bezpečnost o rukojmě,

ať žádá v zástavu co mu se líbí.

Aemilius. To poručení platně vykonám.

Aemilius odejde.

Tamora. Já jdu ted' ke starému Androniku,

a chci ho pohnout vši svou chytrostí,

by Lucia od bojovných Gothův odtrh'.

Rozmilý císaři, buď opět vesel,

a pohřbi všechn strach v mých obmyslech.

Saturninus. Jdi krokem žehnaným, a jednej s ním.

Odejdou.

Jednání páté.

Výjev první.

Plán nedaleko Říma.

Vejde Lucius v čele vojů gothských s bubny a prapory.

Lucius. Zkušeni bojovníci, věrní druzi,

z mocného Říma došly ke mně listy,

kde píšou v jaké zášti císař upad',

a jak jsou žádostivi nás tam spatřit.

Slovútní páni, hrdě sobě ved'te,

jak právo káže, a netrpte křivdy;

i v čemkoli vám Řím kdy ublížil,

ať za to trojnásobně dostičiní.

První Goth. Statečná větvi mohútného Tita,

jenž jménem prv nás děsil, nyní těší;

za jehož rekovství a slavné činy

nevděčný Řím zlou potupou odplácí,

spoléhni v nás: kam ukážeš, tam půjdem,

jak v letním parnu včely žíhavé

za matkou letí do květnatých polí,

a kletou Tamoru vydáme pomstě.

Gothové. Jak praví on, pravíme též my všichni.

Lucius. Uctivé díky jemu, i vám všem.

Koho ten čacký Goth nám přivádí?

Vejde Goth, veda Aarona s Dítětem v náručí.

Druhý Goth. Oslavný Lucie, odejda od vojska

šel jsem se dívat na zbořený klášter;

a když jsem pozorně zrak upíral

na spustlé stavení, zaslech' jsem náhle

děťátko křičel kdesi pode zdi.

Já kráčel po hlasu, a slyšel hned zas

pláč děcka těmi slovy konejšit: –

„Mlč, snědá šelmo, půl mne, půl tvé matky!

By pleť tvá nejevila či jsi plémě,

kdybys od přírody matčinu tvář měl,

moh' bys být, šelmo, jednou císařem:

však kde byl býk i kráva barvy mlíčné,

nikdá se černé tele nezplodilo.

Mlč, šelmo, mlč!“ – tak děcku domlouval, –

„Musím tě donest k poctivému Gothu;

ten až jen zví, že's dítě císařovny,

bude tě kvůli matce draze chovat.“

V tom s mečem dobytým jsem po něm skočil,

jej náhle přepad', a k vám přivedl,

byste dle potřeby s ním naložil.

Lucius. Ó Gothe, to je vtělený ten d'ábel,

jenž Tita zdárné ruky jeho zbavil:

ta perla oku císařovny milá;

a zde plod nízký horoucího smilstva. –

Mluv, bělmooký chlape, kam's chtěl odnest

budoucí obraz pekelné své tváře?

Proč mlčíš? Jak! jsi hluchý? ani slova?

Oprátku! na ten strom ho pověsíte,

a cizoložně vedlé uškrtíte.

Aaron. Nech chlapce; on je z krve královské.

Lucius. Jsa otci roven, raděj z lotrovské. –

Prv robě zvěste, až se bude kroutit;

musí to duši oteckou zarmoutit.

Aaron. Mně dejte žebřík! Lucie, spas jen dítě;

a pošli je ode mne k císařovně.

Svolíš-li, vyjevím ti věci divné,

jež s velkým prospěchem poslouchat budeš:

nechceš-li, buď jak buď, já oněmím;

a pomsty zhoubu na vás probudím.

Lucius. Mluv; bude-li mně příjemné co povíš,

má dítě žít, i dám je vychovat.

Aaron. Bude-li příjemné? bezpeč se, Lucie,

co uslyšíš zkormoutí duši tvou;

neb musím zjevit vraždy, loupeže,

prolití krve, skutky jak noc černé,

ohavné činy, pikle neblahé,

proradu, zlosynství, že ukrutno

je poslouchat, a žalostivo páchat:

to vše mou smrtí bude pochováno,

nechceš-li přísahat, že dítě spasíš.

Lucius. Pověz co míníš: dítě bude živo.

Aaron. Slož na to přísahu, já potom začnu.

Lucius. Nač přísahat? ty v boha nevěříš:

vyznej se jak uvěříš přísaze?

Aaron. Což, jestli nevěřím? jak nevěřím;

já ale vím, že's nábožný, a chováš

u sebe to tak zvané svědomí,

a kopu popských figlů a pobožků

úzkostně, jak jsem viděl, zachováváš,

a proto nutím k přísaze: – neb vím,

že blázen cep svůj drží za boha,³²⁾

a vyplní co na svém bohu přísáh': –

protož jej nutím: – zaklej mi se tedy

tím samým bohem, buď on jakýkoli,

jemuž se klaníš a kterého ctíš,

že chceš mi chlapce chránit, vyživít,

a vychovat, jinak nic nezjevím.

Lucius. Skrz mého boha přísahám, že chci.

Aaron. Věz nejprv, já jej s císařovnou zplodil.

Lucius. Ó nenasytná, rozbujnělá žena!

Aaron. Pst! Lucie, to byl milostivý skutek

v srovnání s tím co brzy uslyšíš.

Její dva syni zabili Bassiana:

ti též i sestře tvé užizli jazyk,

a zprznili ji, ruce uťali,

a tak ji upravili, jak jsi spatřil.

Lucius. Ohavný lotře! zveš to úpravou?

Aaron. Ba, spláchli ji, přistřihli, upravili,

těm pracovníkům byl to správný žertík.

Lucius. Hovadní, diví lotři, jako ty!

Aaron. Opravdu, já byl jejich učitel.

Tu chlipnou mysl měli od matky,

jako že karta sázku vyhrává:

však krvolačnost vzali ode mne,

jako že hafan chytá od předu.

Mou hodnost mohou skutkově dokázat.

Já sved' tvé bratry k ošemetné díře,

kde ležel Bassianus umrlý;

já napsal list, jež našel otec tvůj,

a ukryl zlato v listu zmíněné,

ve spolku s kněžnou a s jejími syny;

a stalot'-li se, čehož želet musíš,

bych já neblahé rány nebyl přidat?

O ruku otce tvého podvodně

jsem hrál, a maje ji stranou jsem odšel

se smíchem nesmírným, div že jsem nepuk'.

Já cíhal potom za šterbinou ve zdi,

když dostal za svou ruku hlavy synů;

a vida jeho pláč, srdečným smíchem

na obou očích jako on jsem szel:

a císařovna, když jsem žert ten líčil,

při pěkné pohádce až omdlévala,

a dvacet hubiček za zprávu dala.

Goth. To vše vypravuješ, ani se zardíš?

Aaron. Ba jako černý pes, dí přísloví.

Lucius. Což nelituješ těchto ohavností?

Aaron. Ba, že jsem tisíckrát víc nenatropil.

Dosud proklínám každý den, (ač jich

snad málo, kterých kletba má se dotkne)

kde jsem nespáchal zločinu zjevného:

buď koho zabil, k smrti radu dal;

panenku zprznil, neb k ní cestu srovnal;

nevinnost osočil, přísáhná křivě;

dva přátely sved' k nenávisti na smrt;

dobytku chudých lidí vaz polámal;

zapálil v noci stodoly a stohy,

řka hospodáři, by je pláčem ulil.

Častěj jsem mrtvé z hrobů vykopal,

a postavil je přátelům za dvěře,

když chtěli na svou žalost zapomínat;

a do kůže jak do stromové kůry,

svým nožem vřezal jsem jim písmem římským:

„Ač mrtev jsem, nedejte žalu umřít.“

Hled' tisíc ukrutností vykonal jsem

tak ochotně, jako bys mouchu zabil;

a nic mi věru srdce nermoutí,

leč že jich deset tisíckrát víc není.

Lucius. Dolů s tím d'ablem; my mu nepřejem

té krátké sladké smrti provazem.

Aaron. Jestli jsou d'ábli, chtěl bych d'ablem být,

a v neuhaslém ohni žít a hořet:

pak bych vás za tovaryše měl v pekle,

a moh' vás mučit trpkým jazykem!

Lucius. Zacpete ústa jeho, aby umlk'.

Vejde Goth.

Goth. Můj vůdce, je tu z Říma vyslanec,
a žádá, aby k vám byl připuštěn.

Lucius. Ať vejde.

Vejde Aemilius.

Aemilie! vítej nám, co neseš z Říma?

Aemilius. Vám, Lucie, i všem gothským knížatům
od císaře římského pozdravení:
on dostal zprávu, že stojíte v zbrani,
a žádá v domu otcovském se smlouvat,
chcete-li míti koho v zástavu,
je volen odeslat ho bez prodlení.

První Goth. Jak smýšlí vůdce náš?

Lucius. Aemilie, ať dá císař rukojmě
jak otci tak i strýci Markovi,
pak přijdem. – Odstupte.

Odejdou.

Výjev druhý.

Řím. Před Titovým domem.

Vejde Tamora, Demetrius, a Chiron v přestrojení.

Tamora. V tom neobvyklém, truchlém přestrojení
setkám se teď s Andronikem, a řeknu,
já že jsem Pomsta z pekla poslaná,
přišedši hrozně křivdy jeho smířit. –
Zatlucte na studovnu, kde prý mešká,
a divné plotky kruté pomsty snuje:
povězte mu, že přišla k němu Pomsta,
a nese zkázu jeho nepřátelům.

Thukou. Titus otevře dvěře studovny.

Titus. Kdo obtěžuje moje rozjímání?
Je to váš ouskok, abych dvěře odemk',
a černé úklady mně uletěly,
i na zmar přišlo vše mé skoumání?
Jste na omylu; co chci vykonat,
napsal jsem, hleďte, písmem krvavým
a co je psáno má se skutkem stát.

Tamora. Já přišla s tebou, Tite, promluvit.

Titus. Ne, ani slova: jak mám řeč svou kráslit,
nemaje ruky hnutí vytvářít?

Ty šťastněj prospíváš, nic více o tom.

Tamora. Kdybys mě znal, oč že bys se mnou mluvil.

Titus. Já neblázním; a znám tě velmi dobře:
svědek je bídný pahýl, rudé řádky;
svědek jsou vrásky zármutku a péče;
svědek je trapný den a těžká noc,
svědek je všečen žal můj; znám tě dobře,
ty's hrdá císařovna Tamora.

Nepřišla jsi pro druhou ruku mou?

Tamora. Já nejsem Tamora, truchlivý muži:

u té jsi v nenávisti, u mne v lásce.
Jsem Pomsta, vyslaná z pekelné říše,
tvé srdce zbavit hlodavého supa
ukrutným trestáním tvých nepřátel.
Pojď dolů, přivítej mne v jasném světě;
rozmluvej se mnou o vraždách a smrti.
V nižádné sluji, žádné peleši,
ni v pusté temnotě neb mračném dolu,
krvavá vražda, neb ohavná loupež
nemůže strachem skrýt se: já je najdu;
a do uší jim vzvučím hrozně jméno,
Msta, jehož mrzký zločinec se léká.

Titus. Ty's Pomsta? a jsi ke mně vyslána,
bys moje nepřátely mučila?

Tamora. Jsem; sejdi dolů jen, a přivítej mě.

Titus. Prokaž mi malou službu, než tam přijdu.

Loupež a Vražda stojí vedlé tebe;
zjednej mi ujištění že jsi Pomsta:
probodni je, neb vláčeš u kol vozu,
já přijdu pak, a budu tvojím vozkou,

a kolem světa s tebou poletím.

Opatří statné oře, jak noc černé,
by mstící vůz tvůj táhli úprkem,
a stíhej vrahy až do hříšných doupat:
když naložíš svou káru plnou hlav,
pak slezu dolů, a za vozním kolem
poběhnu celý den jak opěšalec,
od rána, kde Hyperion vychází,
až kde zas do moře se potápí.³³⁾
a den co den chci konat těžký úkol,
jen jestli Loupež zde a Vraždu zhubíš.

Tamora. Ti dva jsou v službě mé, a přišli se mnou.

Titus. Jsou v službě tvé? a jak jim říkají?

Tamora. Loupež a Vražda; tak nazváni proto,
že pomstu nesou na lid téhož jména.

Titus. Jak podobni jsou synům císařovny,
vy císařovně! my však pozemšťané
zrak máme bídný, pošetile mylný.
Ó sladká Pomsto! nyní přijdu k tobě;
a jestli s objetím jen jedné ruky
jsi spokojena, brzo tě obejmu.

Titus odejde.

Tamora. To lnutí k němu, blouznivci, se líbí.

Co tropím chorou mysl jeho živit,
udržte řečí svou a podporujte,
neb on teď pevně věří, že jsem Pomsta;
při lehkoviře obluzené duše
dokážu, že pro syna Lucia pošle,
a zdržujíc ho zatím a tabule
vymyslím sobě s patra novou lest,
vrtkavé Gothy rozehnat a rozvát,
neb aspoň v nepřátelství s ním je svěst.
Tu přichází, já musím úkol dohrát.

Vejde Titus.

Titus. Já bloudil dlouho, a vzdy za tebou.

Vítej mi, vzteklice, v mém domu žalném. –
Loupeži, Vraždo, také vás tu vítám. –
Ta podobnost synům a císařovně!
Vše dobře, jenom mouřenín vám schází:
což nebyl v celém pekle taký ďábel?
Vždyť vím, že císařovna nohou nehne,
když není v tovaryšstvu mouřenín;
chcete-li kněžnu platně představovat,
sluší vám takového ďábla mít.

Nechť, já vás vítám tak jak jste. Co počnem?

Tamora. Co chceš, Androniku, aby se stalo?

Demetrius. Okaž mi vraha, dám se do něho.

Chiron. Okaž mi zlosyna, jenž loupež spáchal,
jsem vyslán abych pomstu nad ním činil.

Tamora. Okaž jich tisíc, co tě urazili,
a nade všemi pomstu učiním.

Titus. Prohlížeš v Římě ulice hanebné,
najdeš-li muže tobě podobného,
má milá Vraždo, skol jej: neboť vrah jest. –
Ty kráčeš za ním; budeš-li mít štěstí
setkat se s jiným tobě podobným,
skol jej, má Loupeži: neb násilník jest. –
Ty s nima jdi; u dvora císařského
je kněžna, majíc mouřenína v službě:
poznáš ji lehce dle své postavy,
od hlavy k patě má tvé podobenství.
Odprav je, prosím, smrtí ukrutnou;
neb mně i mým ukrutně činili.

Tamora. Ty jsi nás dobře učil: vše se stane.

Rač ale poslat, můj Androniku,
pro Lucia, svého trojstatného syna,
jenž táhne na Řím s bojovnými Gothy,
ať přijde na hody do tvého domu:
až bude zde, pak k slavné hostině

přivedu císařovnu, její syny,
i císaře, se všemi nepřátely,
by na kolenou vzývali tvou milost;
ty však hněv srdce na ně vylíješ.
Co říká radě mé Andronikus?

Titus. Můj bratře, Marku! – smutný Titus volá.
Vejde Markus.

Jdi, Marku, k Luciu tvému synovci,
musíš se mezi Gothy po něm ptát:
ať přijde ke mně, a přivede spolu
některé z nejpřednějších knížat gothských,
a tábor rozbije, kde vojsko stojí.
Pověz, že bude císař s císařovnou
v mém domě hodovat, a s nima on.
Učiň tak k vůli mně, a měj ho k tomu,
pakli si váží stáří otcova.

Markus. Vše vykonám, a v krátce zas se vrátím.
Odejde.

Tamora. Já půjdu teď, a věc tvou opatřím,
a moje služebníky vezmu s sebou.

Titus. Ne, ne; nech vraždu s Loupeží jen u mne,
sic bratra svého nazpět zavolám,
a k pomstě přidržím se pouze Lucia.

Tamora (*stranou k nim*). Co díte, syni? chcete tu s ním pobyt,
když půjdu zprávu dát císaři pánu,
jak jsem dovedla žert náš umluvený?
Přijměte jeho rozmar, pěkným slovem
mu lahoďte, a strvejte až přijdu.

Titus (*stranou*). Já všechny znám, ač za blázna mě mají,
a přelstím je ve vlastních osidlech,
prokleté z pekla psy i s jejich matkou.

Demetrius. Odejdi, chceš-li, kněžno; nás tu nech.

Tamora. Buď zdrav, můj Tite: Pomsta půjde kradí,
a strojíc úklady tvé škůdce zradí.

Titus. To učiníš; buď zdráva, sladká Pomsto.
Tamora odejde.

Chiron. Jaké nám, starče, chystáš zaměstnání?

Titus. Ó! práce dáme vám tu do syta.
Přistupte Publie, Kaje, Valentine.

Vejde Publius a ostatní.

Publius. Jaká je žádost vaše?

Titus. Vy znáte tyto dva?

Publius. Mním, že jsou syni císařovny,
Chiron, Demetrius.

Titus. Fuj, Publie, fuj! ty jsi se hrubě zklamal;
jeden je Vražda, druhý zve se Loupež;
a proto spoutej je, můj milý Publie;
Kaje a Valentine, chopte se jich.
Vy víte, jak jsem po té chvíli bažil,
teď přišla: protož svažte mi je pevně,
zacpete ústa, kdyby křičet chtěli.

*Titus odejde. – Publius a ostatní zmocní se Chirona a
Demetria.*

Chiron. Pryč, lotři! my jsme syni císařovny.

Publius. A proto činíme co přikázáno. –

Ucpete ústa jim, by nemluvili.
Je dobře svázán? spoutejte je pevně.

Titus Andronikus *vrátí se s Lavinio; ona nese okřin, on v
ruce nůž.*

Titus. Lavinio, tvoji škůdcové jsou v poutech. –
Zacpete ústa jejich; mluvit nesmí,
však slyšet mají strašná slova má. –
Zlosyni! Chirone, Demetrie,
zde stojí pramen bahnem od vás zkalen;
líbezné léto zimou vaší ztuhlé.
Vy jste jí chotě zabili; za hřích ten
dva z bratrů jejích smrti propadli,
má ruka utáta, a posměch stropen:
jí obě ruce, jazyk, ba věc dražší

než ruce i jazyk, nevinnost čistou
mocí jste urvali, nelidské šelmy.
Co byste řekli, kdybych vám dal mluvit?
O milost byste, hanbou, nežebrali.
Poslyšte bídníci, jak vás chci mučít.
Mně zbyla ruka, podřezat vám hrdla,
kdežto Lavinia ve svých pahýlech
má okřin, chytit hříšnou vaší krev.
Že matka hodovat chce se mnou, víte;
zovouc se Pomstou za blázna mě drží. –
Poslyšte! kosti vaše zdrolím na prach,
a s krví vaší těsto zadělám;
a z těsta poklop uhnětu, a z vašich
hanebných hlav upeku dvě paštěky;
pak musí psice, vaše nectná matka,
jak země polknout vlastní úrodu.
To jsou ty hody, k jakým jsem ji pozval,
i kvas ten, na kterém se přesytí;
hůř nežli Philomelu trápili jste
mou dceru, hůř než Prokne chci se pomstit.
Připravte hrdla. – Pojd', Lavinio,
a podchyt' krev: až budou oba mrtví,
na mělný prášek kosti jejich zdrobím,
a rozmočím je v nenávisném moku;
bych v těstu upek' jejich mrzké hlavy. –
Pospěšte, každý z vás se přičiní
ustrojít banket, jenž má krutější
a krvavější být, než kvas Centaurův.³⁴⁾

Podřezá jim hrdla.

Tak, pryč teď s nima, já jsem kuchařem,
a chci být hotov, dřív než matka přijde.

Odejdou.

Výjev třetí.

Tam též. Stan.

Vejde Lucius, Markus, a Gothové se zajatým Aaronem.

Lucius. Jestli to vůle otcova, můj strýci,
bych do Říma se vrátil, půjdu rád.

První Goth. A s tebou my; jakkoli losy padnou.

Lucius. Zavřete, strýci, dravce mouřenína,
lítého tigra, prokletého Ďábla.
Nedej mu nikdo potrav; svažte ho,
až bude veden před tvář císařovny,
dát svědectví o jejich zločinech.

A pečujte o silné zálohy:

strach mám, že císař na nás laskav není.

Aaron. Kéz ďábel do ucha mi kletby všeptá,
a jazyku pomůže sypat na vás
zlost jedovatou z kypěcího srdce!

Lucius. Pryč, nelidský ty pse! bezbožný chlape! –
Pomozte strýci do domu jej odvest. –

Gothové odejdou s Aaronem. Trouby zevzní.

Hlas trub nám jeví, že se císař blíží.

Vejde Saturninus, Tamora, tribunové, a jiní.

Saturninus. Jest na obloze víc než jedno slunce?

Lucius. Co získáš, sluncem-li se nazýváš?

Markus. Můj císaři, synovče, smluvte se;
váš spor musí být sjednán v pokoji.
Kvas připraven, jezž Titus pečlivý
nařídil k poctivému cíli, pro mír,
pro lásku, jednotu, a Říma zdar:
přistupte, prosím, blíž a sedněte.

Saturninus. Tak učiníme, Marku.

*Hudba na hoboje. Vejde Titus, přistrojen za kuchaře, Lavinia
pod závojem, mladý Lucius, a jiní. Titus postaví mísy na
stůl.*

Titus. Buď vítán, pane můj, a kněžno mocná;
vítejte statní Gothové, i s Luciem;
vítám vás všechny. Oběd je sic skrovný,

však hlad vám zažene: okuste, prosím.

Saturninus. Proč jsi tak ošacen, Androniku?

Titus. Já chtěl být jist, že všechno v pořádku, uctiti Výsost vaši s císařovnou.

Tamora. Jsme vděčni tobě, můj Androniku.

Titus. Což teprv kdybyste mé srdce znali.

Rozhodni císaři a pane můj:
dobře-li jednal prchlivý Virginius,
že vlastní pravici svou dceru zabil,
násilně zprzněnou a porušenou.³⁵⁾

Saturninus. Tak jest, Androniku.

Titus. A důvod váš, velmocný pane?

Saturninus. Proto,

že dcera nesměla své hanby přežít,
a bytosti vždy nový žal v něm budít.

Titus. Toť důvod mocný, silný, podstatný;

vzor, příklad, ano mně i živý důkaz,
bych, ubohý muž, totéž vykonal. –
Lavinio, umři, a tvá hanba s tebou;
a s hanbou tvou ať umře otcův žal!

Zabije Laviniiu.

Saturninus. Surovče nerůdný, co's učinil?

Titus. Tu zabil, pro niž pláč mě oslepil.

Já jsem tak žalu plný jak Virginius,
a mám tisíckrát větší příčinu
konat to násilí; – i stalo se.

Saturninus. Jak, ona znectěna? čí jest ten hřích?

Titus. Pojezte pak! užijte potrav mých!

Tamora. Proč jsi ji zabil, vždyť je dcera tvá?

Titus. Demetrius s Chironem to byl; ne já:

ti prznili, jazyk jí uřízli,
ti všechnu neřest její stropili.

Saturninus. Jdi pro ně, a přived' je bez prodlení.

Titus. V té paštéce jsou oba upečeni;

matka se chutně masem krmila,
jež sama pod srdcem svým nosila.
Že pravdu díím, tuť nožem důkaz dám.

Zabije Tamoru.

Saturninus. A za ten zločin, běse, umři sám!

Zabije Tita.

Lucius. Smí syn se dívat na krev otcovskou?

Mzda za mzdu, smrt zaplatím smrtí tvou.

Zabije Saturnina. Velké zbouření. Lid zmatený se rozbíhá. Markus, Lucius, a jejich vrstevníci postaví se na stupně před domem Titovým.

Markus. Vy truchlotvární lidé, syni Říma,

rozprchlí vřavou, jako hejno ptačva
větrem a divou bouří rozplašené,
ó! poslyšte, jak byste svázat měli
to roztroušené žito v svorný snop,
ty polámané oudy v jeden celek,
by Řím sám sobě nebyl otravou;
a jemuž slavné říše teď se koří,
jak bludný zoufánlivý povrhel
svou rukou nevzal konec potupný.
Však jestli mráz a šterby stáří mého,
vší zkušenosti přísní svědkové,
vás nepohnou uvážit slova má, –
(*k Luciovi*) mluv, Říma příteli, jako náš děd,
když slavným hlasem vypravoval pověst
Didoně láskochoré, tesknosluché
o hrozné noci plamenné, jak ztekla
na Troju Priamovu řecká lest.
Mluv, jaký Sinon sluch nám okouznil,
aneb kdo zkázonosný stroj sem přines',
jenž Troju naši, Řím, občansky ranil. –³⁶⁾
Mé srdce není křemen ani ocel,
mně nelze vší trpkosti vyslovit;
potoky slzí stopily by řeč mou,

a zalkly hlas můj právě tou dobou,
kde bych vás k pozornosti budít měl
a prosit za laskavé slitování.

Zde stojí vůdce, ať vám o tom poví;
až slova jeho uslyšíte, bude
vám srdce vaše pláčem usedat.

Lucius. Ctihodný posluchači, demetrie,

že to byl kletý Chiron a Demetrius,
co bratra císařova zavraždili;
a také sestru naši zprznili.

Za jejich zločin bratrům hlava s'ata,
pláč otcův potupen, on ošizen
o věrnou ruku, která v boji za Řím
do hrobu kladla jeho nepřátely:

poslěz jsem já byl zlostně vyhnán, brány
se zavřely, a s pláčem odešel jsem
pomoci hledat u nepřátel Říma;
ti utopivše záští své v mých slzách,
v rozpjatou náruč přátelsky mě jali:
a já vyvrženec, buď vám to známo,
svou krví zachoval jsem blaho města,
od srdce jeho vzal meč nepřátelský,
a směle do těla si ocel vetкнуl.

Ach! vždyť to víte, já že chlubič nejsem,
mé jízvy, byť i němé byly, svědčí,
že zpráva má je pravdivá i věrná.

Však ticho, zdá se že jsem na scesti,
když nehodnost svou chválím. Odpusťte;
kdo přítel nemá, chválí sebe sám.

Markus. Teď já mám slovo. Patřte na to dítě;

to dítě porodila Tamora,
plod nezboha mouřenína, strůjce
a úhlavního působce těch žalů.

Padouch ten žije v domu Titově –
ač odsouzen – dát pravdě svědectví.

Považte nyní, jakou příčinu
měl Titus pomstit křivd nevýslovných,
nestrpitelných, ano mnohem větších,
než kdokoli pod sluncem snášet může.
Znajíce pravdu, Římané, co díte?

Je v něčem ukřivděno? Zjevte v čem,
a s téhož místa kde nás vidíte,
ostatky nešťastných Androniků,
po hlavě za ruce se dolů strhnem,
o drsné skály mozky roztřeskнем,
a zahubíme rod náš jednosvorně.
Poručte, Římané! my poslechnem,
a s Luciem se dolů uvrhnem.

Aemilius. Pojd', pojd', ctihodný Říma občane,

tvá ruka dvorná císaře nám přived',
císaře Lucia, tak jej chceme zvát,
a lidu hlas již volá: má se stát!

Markus. Ať žije Lucius! Říma král a císař!

Lucius a ostatní sejdou dolů.

(*Ke komonstvu*) Teď z domu zármutku starého Tita
přivlečte nedověrce mouřenína,
by smrtí hroznou, vražednou byl souzen,
a trestán za svůj život ohavný. –
Živ budiž Lucius! vlídný Říma vládce!

Lucius. Mé díky, Římané: chci vládcem být,

Řím uzdravit, pláč jeho osušit!
Však, drazí moji, přejte oddechu,
přirozenost mne k smutné práci volá. –
Odstupte stranou; – strýci, pojd'te blíž,
pokropte slzou pohřební to tělo. –
Mé vroucí políbení chladným retům,

Líbá Tita.

na zkrvavenou tvář ty krůpěje,
poslední věrnou službu ctného syna!

Markus. Pláč za pláč, políbení za líbaní

tvůj bratr Markus na tvé skládá rty:
by nesčetná, bez konce byla suma,
již splácet mám, přec bych ji zaplatil.

Lucius. Pojď, hochu: pojď sem, uť se od nás v slzách

rozplývat. Děd tvůj měl tě velmi rád;
on častokrát tě na kolenech houpal,
a zpěvem uspal na svém vroucím srdci;
pohádky mnohokrát ti povídal,
jež tvému mládí slušně vybíral:
buď tedy dítě laskavé, a vyced'
několik slzek ze studánky skrovné,
neb' zákon milé přírody k nám zní:
by s druhem druh se spojil v soužení.
Rozluč se sním, provod' jej do hrobu,
učíš mu vděk, a vezmi odpuštění.

Chlapec. Ó dědečku! z celého srdce přál bych
si mrtev být, kdybyste opět žil. –

Ach, bože! pláč mi nedá mluvit k němu;
v slzách se zalknu, ústa jak otevru.

Sloužící přivedou Aarona.

První Říman. Smutní Andronici, již konec žalu!

Oznamte výrok zlotřilému chlapu,
jenž původem byl těchto hrozných skutků.

Lucius. Až k prsům zahrabá[n] buď o hladu;

tam at' si řve a křičí o pokrm:
kdo by mu pomoh' neb se slitoval,
hřích smrti zaplatí. Tak zní náš ortel;
čekejte zde až bude v zemi vězet.

Aaron. Proč má zlost mlčet, vztek proč oněmět?

Já nejsem děcko, abych prosbami
snad mrzce želel, co jsem zlého spáchal.
Deset tisíckrát hůř bych jednat chtěl
než dosud, kdyby po mé vůli šlo:
jeden-li dobrý skutek zná můj život,
je mi ho líto ze vši duše mé.

Lucius. Někteří z přátel císaře odneste,

a položte jej k otci do hrobu.

My zatím otce a Laviniu

v rodinné hrobce naší pochováme.

Však Tamora, ta zlostná tigřice,
buď bez pohřbu, a nikdo v smutku nechod',

aniž jí hrana při průvodu zvoňte;

brž ptačtviu hod'te ji a zvěři dravé.

Jak žila hovadně a v nelítosti,

tak též se k ní chovejte bez lítosti.

Prokletý mouřenín at' za své vezme,

on' byl všech nehod smutných počátek:

my pak ve státě ustavíme řád,

by z takých činů nebyl jeho pád.

Odejdou.

Připomenutí.

Odkud *Shakespeare* látku této truchlohry
vážil, neví se s jistotou. Činí se ovšem
současně zmínka o jakési balladě, kterážto
zpívá o žalostném osudu *Tita Andronika*.
Je-li to táž, kterou *Percy* ve své sbírce
„*Reliques of Ancient English Poetry*“
vytiskl, nadepsav ji: „*The Lamentable and
Tragical History of Titus Andronicus*,” a o
níž soudí, že jest starší nežli drama:
bylo by pravdě podobné, že byla
Shakespeare'ovi pramenem jeho hry.

Nejstarší nám zachovaný výtisk je od r.
1600. Jiný známe od r. 1611., kromě sbírky
ve foliu r. 1623.

Že *Shakespeare* drama totož skutečně
sepsal, o čemž někteří kritikové, soudíce
dle předmětu, slohu, verše a provedené
charakteristiky, pochybovati chtěli, jest
nevývratně dokázáno svědectvím, jakéž
vydali přátelé a spoluumělci básníkovi,
Heminge a *Condell*, i znatel literatury
Francis Meres v roce 1598. Vady a
nedostatky, ačkoliv o nic větší a
patrnější, než krásy a výtečnosti kusu
toho, dají se snadně pochopiti, uznáme-li
že je *Titus Andronicus* nepochybně
nejmladší tragedie básníková, psaná as
okolo r. 1589.

Poznamenání.

Str.4.¹⁾ Bůh a ochránce kapitulu byl
Jupiter.

Str.4.²⁾ Dokud nebyla těla zemřelých
pochována, museli duchové okolo řeky
Styxu bloudit, nemajíce pokoje.

Str.6.³⁾ *Hekuba* vydrápala oči thráckému
králi *Polymnestoru*, protože zavraždil
syna jejího *Polydora*.

Str.8.⁴⁾ Jedinou a jistou blaženost
očekával *Solon* teprv po smrti. On žil co
zákonodárce athénský asi 600 roků před
Kr., a platí za jednoho ze sedmi mudrcův
světa.

Str.11.⁵⁾ *Saturninus* stojí při této řeči
s *Tamorou* a družstvem jejím na balkonu,
bezpečně před zlostí *Androniků*.

Str.13.⁶⁾ *Chochol* (crest) je figurně
řečeno, a znamená symbol rytířské cti,
kterou *Markus* svým strannictvím poranil.

Str.13.⁷⁾ *Odyseus* slul Římanům *Ulysses*;
otec jeho byl *Laertes*, choť *Penelope*,
syn *Telemachus*, a nejmenší z jonických
ostrovů *Ithaka* (podnes *Theaki* zvaný)
jeho království.

Str.17.⁸⁾ „*Love-day*“ byl den ustanovený
k přátelskému narovnání sporů a rozepří.
V zákoně slul *dies amoris*, den lásky.

Str.17.⁹⁾ „*Bon jour*“ bylo modní
pozdravení. *Titus* praví tak místo
mysliveckého slova „heslo“.

Str.19.¹⁰⁾ Tak volali obyvatelé, když se na
ulici rvačky strhly, aby lid přispěl a
pranici upokojil.

Str.21.¹¹⁾ Narážka, kterak *Venus*, pustivší
se s *Martem* do zamilovaných pletek.
Vulkanovi, svému manželu, vidličky
nasadila.

Str.24.¹²⁾ Mlčelivá, tajenství ukrývající
jeskyně byla jakoby zaslouhou lože, na
němž se *Aeneas* a *Dido* milovali.

Str.24.¹³⁾ Narodil-li se kdo na planetě
Venery (krasopaní), byl podroben moci
její k lásce vzbuzující; naopak
připisovala se *Saturnu* (Hladoletu) moc
potiřivá a krotivá.

Str.25.¹⁴⁾ *Philomela* byla dcera krále
athenského *Pandiona*. Vydavši se na
cestu, aby sestru svou *Prokne*
navštívila, utrpěla násilí od švagra
Terea, knížete v *Thracii*, kterýž jí
posléz i jazyk uřezal. *Philomela* ale

- vyzradila své neštěstí sestře tkaninou dovedně vyšitou, a obě uzavřely, že bude od nich Tereův syn *Iltys* zavražděn, a otci k jídlu připraven. Což se také stalo. Aby jich Tereus stíhati nemohl, byla *Prokne* proměněna v slavíka, a *Philomela* ve vlastovku. Pozdější změtení udělalo z *Philomely* slavíka, a z *Prokne* vlastovku.
- Str.25.¹⁵) *Aktoen* byl od *Diany*, že ji při koupání vyčíhal, v jelena proměněn, a od vlastních psů roztrhán.
- Str.26.¹⁶) *Kimmeřané* bydleli dle Homera daleko na západě, kde byla vždy věčná (*kimmerická*) tma. Aaron jmenuje se tu *Kimmeřan* jen pro svou černou pleť.
- Str.27.¹⁷) *Tisovému* stromu na hřbitovech přičítala se záhubná moc. Dřevo jeho užívalo se k zlým čarám.
- Str.27.¹⁸) *Semiramis*, choť assyrského krále *Nina*, platí zde jakožto vzor chlipného a bujného života.
- Str.30.¹⁹) Řeč jest o drahém kamenu *karfunklu*, o němž básníci bájili, že ve tmách svým vlastním světlem svítí.
- Str.31.²⁰) *Pyramos* a *Thisbe* byl zamilovaný párek v Babyloně. Pro nepřátelství rodičů museli se nočního času tajně scházeti. Jedné noci, když měsíček jasně svítil, vrazil na ně lev, a oba spáchali samovraždu; napřed *Pyramos*, potom *Thisbe*.
- Str.35.²¹) „*Pěvec z Thracie*“ jest *Orfeus*, řecký věstec a pěvec, který čarovným zpěvem svým nejlítější šelmy, ano stromy a skály okouznil, a touž mocí také milovanou manželku svou *Eurydiku* z říše stínů na krátký čas zpět vyvedl. Práví se o něm, že byl od *Bakchantek* roztrhán.
- Str.36.²²) *Titus* nazývá své oči staré ssutiny, z nichž voda stále kape.
- Str.45.²³) Viz: „*Všeobecný dějepis*“ od *Smetany*. Str.99. a d. v I dílu.
- Str.45.²⁴) *Totiž*: paže v zármutku křížem složené.
- Str.49.²⁵) Synové její byli *Tiberius* a *Kajus Gracchus*. Kniha, o níž zmíněno, je nepochybně „*Orator*“ od *Cicérona*; známé pojednání o výmluvnosti.
- Str.51.²⁶) *Citat* jest z tragedie „*Hippolytus*“ od *Seneky*.
- Str.52.²⁷) *Hektor římský* jest *Titův* vyhnaný *Lucius*, jenž malého *Lucia* tak otcovsky miluje, jako *trojanský* princ *Hektor* syna svatého *Astyanaxa*.
- Str.54.²⁸) *Tamora* byla toho času již na slehnutí, a čekala porodu svého s nepokojnou myslí.
- Str.56.²⁹) *Enceladus*, jeden z gigantův. Ve válce proti bohům byl od *Jupitera* bleskem omráčen a horou *Etnou* zavalen. Hne-li sebou, celá *Sicilie* se zatřese. - Podobný obr zemský je také *Typhon*. - *Alcides* jmenuje se po svém dědu *Herkules*.
- Str.59.³⁰) *Citat* z *Ovidiových Metamorphosí*. *Astroea* bohyně spravedlnosti opustila
- poslední v železném věku tento svět pro veliké nepravosti lidské; a skví se na nebi v souhvězdí *Panny*.
- Str.61.³¹) *Clown* chce říci *tribunus plebis*.
- Str.69.³²) *Cep šaška* neb blázna za časů *Shakespeareových* byla hůl, na jejímžto konci byla vyřezána člověčí hlava. Týž *cep* náležel nevyhnutelně k oděvu blázna, jako jeho kukla.
- Str.74.³³) *Hyperion*, *Titan*, *Helios* jsou jména boha slunce.
- Str.78.³⁴) *Pirithoos* byl král divokých *Lapithův* v *Thessalii*. O jeho svatbě dali se tito do krvavého boje s *Centaury*, kteří konečně podlehli.
- Str.80.³⁵) *Virginus*, římský plebejan, probodl veřejně dceru svou *Virginu* dříve než jí *decemvir Appius Klaudius Krassus* násilí byl učinil.
- Str.82.³⁶) Rozumí se tu stroj válečný, čili *trojanský kůň*, jež *Epeus* řemeslně sroubil, a který do města *Troje* přivezen byl. Skrytým v jeho břicho *Řekům* přispěla zrádná lest *Sinonova* (viz pozn. 19 v „*Cymbelínu*“), že mohli město přepadnouti a zhubiti. Stalo se to 1184 roků před narozením *Krista Pána*.